

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra biblických věd

Bakalářská práce

ROZBOR ÚRYVKU EX 3,1 – 4,17 A JEHO AKTUALIZACE

Vedoucí práce: Antonín Pražan S.S.L.
Autor práce: Lenka Mádrová
Studijní obor: Pedagogika volného času
Ročník: 4.

2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. V platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

29. března 2010

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Antonínu Pražanovi S.S.L. za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Obsah	1
Úvod	5
1 Text ve svém kontextu	7
1.1 Ohraničení úryvku	7
1.2 Vztahy mezi textem a kontextem	10
1.3 Porovnání některých českých překladů.....	12
2 Jazykově-syntaktická analýza	14
2.1 Slovník	14
2.2 Slovní druhy, větná stavba	16
2.3 Styl	18
2.4 Struktura.....	19
3 Sémantická analýza.....	22
3.1 Význam jednotlivých slov	22
3.2 Významová pole a vztahy mezi nimi	29
4 Aktualizace - otázky a podněty pro mladého člověka současnosti	31
4.1 Slyšet Boží hlas	32
4.2 Generace online, beznadějně zkažená mládež?	34
4.3 Souzvuk tónů.....	36
Závěr	38
Seznam použitých zdrojů	41
Seznam zkratk	45
Seznam příloh.....	46
ABSTRAKT.....	65
ABSTRACT.....	66

Úvod

Mojžíš je jednou z nejvýznamnějších postav Starého zákona, byl povolán, aby vyvedl Izraelce z egyptského otroctví. Tato událost se stala důležitým mezníkem v dějinách Božího lidu. Úryvek o povolání Mojžíše je ve srovnání s ostatními vyprávěními o povolání v Písmu poměrně dlouhý a obsažný. Poskytuje pohled na Mojžíšovu osobnost a jeho povahu, ale také způsob jednání Hospodina s člověkem.

V předkládané práci provedeme rozbor tohoto úryvku tak, aby nám pomohl k pochopení textu. Budeme se zabývat jeho aktualizací zaměřenou na mladého člověka 21. století a podněty, které tento text může poskytnout mladému člověku.

Jako metodika pro rozbor úryvku byla použita kniha rakouského autora Wilhelma Eggera: *Metodologia del Nuovo testamento*¹, která je sice orientována na Nový zákon, ale popisované metody se dají použít i v textech Starého zákona.

Při práci s úryvkem budeme používat synchronní analýzu textu, protože úryvek se zdá být kompaktní a srozumitelný. Z důvodu rozsahu práce jsme některé metody vynechali (pragmatickou analýzu, analýzu literárních druhů, narativní analýzu a některé dílčí metody provedených analýz, které nemohly být použity pro tento text).

V této práci budeme jednotlivé metody aplikovat pouze na český text, z důvodu nedostatečné znalosti hebrejského jazyka. Jako základní pracovní text používáme Český studijní překlad² a to hlavně pro tyto jeho přednosti: snaží se zachovat všechny informace obsažené v originálním textu, které slouží k pochopení smyslu; je doplněn o bohatý poznámkový aparát; usiluje o konkordantnost; nepodřizuje překlad výkladu, který by vedl k zúžení možnosti porozumění; snaží se o věrnost originálnímu jazyku, ale ne na úkor češtiny; místa, kde by snaha o konkordantnost a věrnost textu narušila jazykovou stránku českého textu, řeší autoři pomocí poznámky.³

¹ EGGER, W. *Metodologia del Nuovo testamento*. Bologna: EDB, 2002.

² *Bible, český studijní překlad*. Praha: KMS, 2009; dále jen ČSP.

³ Srov. Tamtéž, s. 7-8.

V oddíle *Porovnání překladů* budeme používat tyto: Český studijní překlad, Bible kralická⁴, Český ekumenický překlad⁵, Jeruzalémská bible⁶ a Bible, překlad 21. století⁷.

V oddíle *Sémantika slova* budu pracovat s biblickou konkordancí. Konkordance pro Starý zákon k ČSP však není k dispozici, proto budu využívat konkordanci pro BK. Shodnost konkordantních výrazů v Bibli Kralické a Českém studijním překladu ověříme a na případnou rozdílnost upozorníme v poznámce pod čarou.

V prvním oddíle se budeme věnovat úryvku v jeho kontextu. Vyznačíme jeho hranice, tzn., stanovíme jeho začátek a konec, a zamyslíme se nad úlohou úryvku v jeho bezprostředním a širším kontextu. Následné porovnání překladů nám poslouží k odhalení případných problematických míst v hebrejském textu.

Ve druhém oddíle budeme text zkoumat z hlediska jazykové stránky: použití výrazů, gramatika, styl, a bude utvořena jeho struktura.

Ve třetí části práce se zaměříme na sémantiku textu, na význam některých dnes již méně srozumitelných slov a na zkoumání významových polí.

Čtvrtá část práce bude věnována aktualizaci vybraného úryvku. Zaměříme se především na podněty, které tento text může dát dnešnímu mladému člověku, kdo vůbec je mladý člověk současnosti, zamyslíme se nad tím, jak je dnes možné slyšet Boží hlas, co je to povolání a jak je možné ho rozpoznat.

⁴ *Bibli Svatá. Podle posledního vydání kralického z roku 1613.* Praha: Biblická společnost britická a zahraniční, 1933; dále jen BK.

⁵ *Bible, český ekumenický překlad.* Praha: Česká biblická společnost, 1995; dále jen ČEP.

⁶ *Jeruzalémská bible.* Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009; dále jen JB.

⁷ *Bible: překlad 21. století.* Praha: Bilion, 2009; dále jen B21.

1 Text ve svém kontextu

První kroky na cestě k pochopení nějakého úryvku obvykle spočívají v rekonstrukci předpokládaného původního textu, určení jeho začátku a konce a objevení vztahů, které ho pojí s okolním textem.⁸

Budeme postupovat následujícím způsobem: nejprve ohraničíme úryvek, určíme jeho začátek a konec a uvedeme argumenty pro toto ohraničení. Poté se budeme zabývat úlohou úryvku v kontextu vyprávění knihy Exodus, zvláště v prvních patnácti kapitolách. Nakonec by měla následovat samotná rekonstrukce textu z originálního jazyka. Pro nedostatečnou znalost hebrejštiny provedeme porovnání některých českých překladů, které by nás mohlo upozornit na případná problematická místa textu.

1.1 Ohraničení úryvku

Pro rozpoznání začátku a konce textu máme k dispozici mnoho kritérií. Pro začátek textu jsou to: přítomnost počáteční formule (např. „po těchto událostech...“⁹), uvedení nové situace, časové, prostorové vymezení, na scéně se objevuje nový protagonista. Některé prvky mohou ukazovat na to, že úryvek začal už dříve (používání zájmen, aniž bychom věděli, o koho jde, používání příslovce potom).

Pro ukončení úryvku: závěr příběhu, rozuzlení zápletky. Ne vždy ale lze všechny tyto kritéria uplatnit na všech úryvcích.¹⁰

Je také užitečné porovnat, jak člení text různá vydání a překlady Bible. Rozdělení na kapitoly a verše nám v tomto případě mnoho nepomůže. Každé vydání Písma však kromě kapitol a veršů ještě používá odstavce a také určitým

⁸ Srov. EGGER, *Metodologia*, s. 53-68. Tato fáze je zde nazývána přípravnou.

⁹ Gn 22,1.

¹⁰ Srov. EGGER, *Metodologia*, s. 54-55.

celkům dává nadpisy. Z toho můžeme rozpoznat, jaké místo editoři jednotlivých vydání považují za začátek a konec úryvku a zda se v tom shodují.¹¹

Máme několik důvodů pro to, abychom se domnívali, že text o Mojžíšově povolání začíná třetí kapitolou knihy Exodus, tedy veršem 3,1.

Může se zdát, že verš 3,1 dějově navazuje na verš 2,22. Takto by totiž celkem logicky pokračovalo vyprávění o Mojžíši, který utíká do Midjánské země a usadí se u Midjánského kněze Reúela¹². Vezme si za ženu jeho dceru Siporu a mají spolu syna Geršóma.¹³ Mojžíš se živí tím, že pase ovce svého tchána¹⁴ a jednou, když vede ovce až za pustinu, vidí hořící keř¹⁵.

Avšak máme zde ještě verše 2,23-25, které přerušují vyprávění o Mojžíši v Midjáně a scéna se vrací zpět do Egypta, kde mezitím uplynulo mnoho let, a zemřel král. Je zde také nová postava – Hospodin. Vidíme zde tedy změnu místa, času, okolností i aktérů děje.

Veršem 3,1 se vyprávění vrací do Midjánské země k Mojžíši. Opět se zde tedy mění místo (z Egypta do Midjánu) a hlavní postavy (od Izraelců k Mojžíši). V první části verše 3,1 se nachází obecnější popis toho, co Mojžíš dělá (pase ovce). Druhá polovina verše začíná příslovcem „jednou“, které naznačuje začátek nového vyprávění¹⁶.

Také to, že se zde objevuje vysvětlení, kdo je Mojžíšův tchán: „Mojžíš pásl ovce svého tchána, midjánského kněze Jitra“¹⁷, naznačuje, že začíná nové vyprávění. Jako by autor tušil, že čtenář by už nemusel vědět, kdo je Mojžíšův tchán, přestože se o něm mluví v předchozí kapitole.

Úryvek začíná tím, že Mojžíš pase ovce a přijde až k Boží hoře Chorébu¹⁸. Mojžíš vidí keř, který hoří, ale neshoří, je tedy zvědavý a jde se na tento úkaz

¹¹ Srov. Tamtéž, s. 55.

¹² Srov. Ex 2,11-20. V 3,1 a dále se tento midjánský kněz jmenuje Jitro.

¹³ Srov. Ex 2,21-22.

¹⁴ Srov. Ex 3,1a.

¹⁵ Srov. Ex 3,1b-2.

¹⁶ V textu ČSP je toto příslovce označeno kurzívou, což znamená, že se v originálním textu nevyskytuje.

¹⁷ Ex 3,1.

¹⁸ Srov. Tamtéž.

podívat.¹⁹ Z prostředku keře na Mojžíše promluví Hospodin.²⁰ Čtenář může sledovat rozhovor mezi Ním a Mojžíšem: Hospodin posílá Mojžíše do Egypta vysvobodit izraelský lid z otroctví a následuje řada Mojžíšových výmluv a otázek ale i Hospodinových ujištění a odpovědí.²¹ Celý rozhovor končí veršem 4,17. Toto místo bychom tedy mohli označit za konec úryvku. Problém je ale v ucelenosti děje a jeho rozuzlení. Po celou dobu, kdy Mojžíš mluví s Hospodinem u hořícího keře, zaujímá odmítavý postoj k Hospodinově výzvě, přednáší různé argumenty, proč jít nechce nebo nemůže. Veršem 4,17 sice končí rozhovor Mojžíše s Hospodinem, ale zůstává zde určité napětí. Nedožíváme se, zda se Mojžíš nechal přesvědčit a do Egypta půjde nebo zda naopak zůstal ve svém odmítavém postoji, jak by to naznačoval verš 4,13, kde dokonce Mojžíš Hospodina žádá, aby poslal kohokoliv jiného, jen ne jeho.

Rozuzlení přichází ve verši 4,18, kde Mojžíš požádal svého tchána Jitra, aby mohl odejít do Egypta, a ten svolil. Tento verš přináší jasné Mojžíšovo rozhodnutí. Za konec textu by se tedy dal označit i 4,18. I zde se ale setkáme s určitými nesrovnalostmi. Ve verši 4,18 se opět mění místo děje a také je zde, oproti předešlému textu, nová postava: Mojžíšův tchán (v 3,1 je o něm sice zmínka, ale pouze jako o majiteli ovcí, které Mojžíš pase, u hořícího keře není přítomen). Zdá se tedy, že tento verš patří spíše k následujícímu vyprávění, které se týká Mojžíšova odchodu z Midjánské země²². Také členění textu některých českých překladů Písma naznačují konec úryvku v sedmnáctém verši. V ČSP²³, stejně jako v JB²⁴ a v B21²⁵, je text začínající osmnáctým veršem opatřen novým nadpisem, v ČEP²⁶ zde začíná nový odstavec. Také v popisku kapitoly v BK²⁷ je naznačeno nové téma začínající osmnáctým veršem.

¹⁹ Srov. Ex 3,2-3.

²⁰ Srov. Ex 3,4.

²¹ Srov. Ex 3,5 - 4,17.

²² Srov. Ex 4,18 - 4,23. Kromě verše 4,19, který do vyprávění moc nezapadá. Opakuje se výzva k odchodu do Egypta, jako by se předešlý rozhovor u hořícího keře 3,1-4,17 vůbec neodehrál.

²³ Srov. ČSP, s. 81.

²⁴ Srov. JB, s. 111.

²⁵ Srov. B21, s. 66.

²⁶ Srov. ČEP, s. 67.

²⁷ Srov. BK, s. 57-58.

Začátek úryvku je celkem jednoznačný, je jím Ex 3,1. Přesvědčila nás o tom především změna místa a změna postavy oproti předešlým veršům a také vysvětlující zmínka o tom, kdo je Mojžíšův tchán. Konec úryvku nelze stanovit jednoznačně. Nalezneme argumenty, které určují konec úryvku v Ex 4,17 i v následujícím verši. V naší práci jsme se rozhodli pro první variantu, tedy konec v sedmnáctém verši. Přihlíželi jsme především k těmto argumentům: ukončení dialogu v 4, 17; změna místa a nová postava v 4,18; náznaky nového tématu podle členění některých českých překladů Písma.

1.2 Vztahy mezi textem a kontextem

Nyní se podíváme na úryvek o Mojžíšově povolání v kontextu vyprávění knihy Exodus. Za kontext považujeme události, které úryvku předcházejí nebo ho následují. Podíváme se na Mojžíše, co o něm dosud víme, co nám tento úryvek o něm říká, a nakonec srovnáme pasáž, kde Hospodin dává příkazy a mluví o budoucnosti, s tím, jak se ve vyprávění nakonec vše odehrálo.

Knihy Exodus začíná informací, že synové Izraele se nacházejí v Egyptě a nedaří se jim tam zrovna nejlépe. Jsou zotročováni ze strany Egypta, které je následně popsáno. Tato dějová linie je přerušena vyprávěním o Mojžíšově narození a zvláštních událostech, díky kterým je mu dovoleno přežít a o okolnostech, které, když dospěje, ho donutí k útěku z Egypta.

Toto vyprávění je opět přerušeno a na scéně se objevuje Hospodin rozhodnutý syny Izraele zachránit. Tyto události jsou úvodem do celého děje prvních čtrnácti kapitol knihy Exodus. To, že je již do těchto úvodních kapitol zařazeno vyprávění o narození hebrejského chlapce Mojžíše a poté i jeho skutcích v rané dospělosti, nám dává tušit, že tato postava bude v ději nějak významná. Jakou roli má hrát Mojžíš při vyvedení Izraelců z Egypta, se dozvídáme ve vybraném úryvku. Právě on je pověřen syny Izraele vysvobodit. Prvním úkolem na této cestě je tedy přesvědčit Mojžíše, aby se do Egypta vydal. Mojžíš se brání, vymlouvá se, do Egypta jít nechce. Ale nakonec se nechá přesvědčit, jak vyplývá

z textu, který následuje po vybraném úryvku. Opustí Midjánskou zemi a jde do Egypta. Stává se hlavní postavou nastupujícího děje.

Hospodin, který působí skrze Mojžíše a Árona, způsobí, že faraon propouští izraelský národ. Avšak změna faraonova smýšlení zdramatizuje celou situaci. Propuštěný národ se ocitá v kleštích mezi mořem a faraonovým vojskem. Hospodinovým zásahem, který opět působí skrze Mojžíše, je propuštěný národ vysvobozen a pronásledovatelé končí v mořských vodách. Celé vyprávění o východu z Egypta končí vítěznou písní v patnácté kapitole a nastupuje nové téma: putování do zaslíbené země.

Z textu získáme základní informace o Mojžíšovi. Víme, že Mojžíš by byl za normálních okolností hned po narození usmrcen, porodní báby totiž měly nařízeno usmrtit každého hebrejského chlapce, který se narodí. Mojžíš ale přežije díky vychytralosti své matky a faraonova dcera ho přijme za vlastního. Vyrůstá tedy na královském dvoře²⁸. Dopustí se vraždy Egypt'ana, který bil Hebreje. Také se snaží o usmíření dvou Hebrejů, kteří se hádají, ale on nad nimi nemá žádnou moc. Mojžíšovo jednání se nedá označit za správné, ale můžeme z něj vyčíst, že Mojžíš má v sobě smysl pro spravedlnost a není mu lhostejné to, co se děje v jeho okolí. Kvůli vraždě, za kterou by ho pravděpodobně čekala smrt, je nucen utéct z Egypta. Dostává se do Midjánu, tam si najde manželku a zplodí syna.

Následující rozhovor s Hospodinem u hořícího keře nám odhaluje postavu Mojžíše. V Midjáně se z něj stal pastýř ovcí. Když se mu zjeví Hospodin, reaguje formálně uctivě, ale zdráhá se přijmout úkol, který mu Hospodin ukládá. Nemá tak velkou důvěru v Hospodina, aby bez váhání udělal, oč ho žádá. Podle svých slov je nevymluvným člověkem, ale obratně se vymlouvá.

Témata rozhovoru u hořícího keře se opakují v šesté kapitole, kde Hospodin znovu slibuje vyvedení z Egypta a vlastní zemi, znovu posílá Mojžíše před faraona, Mojžíš se znovu vymlouvá.

Ve verších 3,15-22 Mojžíš dostává konkrétní příkazy a Hospodin mu říká o událostech, které se mají stát v budoucnu. Podívejme se nyní, jak Mojžíš tyto příkazy splnil a jak se události odehrály v následujících kapitolách. Mojžíš

²⁸ Tato informace se explicitně v textu nevyskytuje, ale vyplývá z něho.

má vyřídít synům Izraele, kdo ho posílá, pak spolu s izraelskými staršími jít za faraonem žádat o dovolení jít do pouště obětovat Hospodinu. Mojžíš na začátku páté kapitoly o to jde skutečně požádat, avšak jen s Áronem. Nemáme zde zmínku o tom, že by Mojžíš vyřídil Izraelcům, kdo ho posílá. Faraó je nepropustí přesně tak, jak to Hospodin předem řekl. Přestože ale Mojžíš předem ví, že ho faraó hned nepropustí, Hospodinu to vyčítá.²⁹ Hospodin zasahuje mocnou rukou, jak to předpověděl, Egypťané jsou postiženi deseti různými katastrofami.³⁰ Nakonec Hospodin mluví o tom, že Izraelci neodejdou s prázdnou, ale vyplení Egypt, to se také skutečně stane.³¹

Vyprávění o Mojžíšově povolání u hořícího keře je tedy první etapou záchranu synů Izraele z Egypta a zároveň nám dává poznat postavu Mojžíše, který je hlavní postavou vyprávění o vyvedení Izraelců z Egypta i následujících událostí. Scéna u hořícího keře dobře zapadá do tohoto vyprávění, navazuje na předchozí a je důležitá pro správné pochopení následujícího.

1.3 Porovnání některých českých překladů

Existují dva základní typy překladů: formální a dynamický. Formální překlad zachovává maximální věrnost originálnímu textu a snaží se o doslovný překlad. Tento typ překladu je užitečný pro studium Písma. Porozumění obsahu však může být někdy pro moderního čtenáře nesnadné. Dynamický překlad se snaží o to, aby jeho text byl srozumitelný čtenáři, kterému je určen a aby tento čtenář obsah pochopil tak, jak ho chápali ti, pro které byl původně psán. Překlad je „čtivější“ a běžný čtenář mu lépe rozumí, může však dojít k určitému odchýlení od originálu a to nejen v rámci jednotlivých slov, ale i celé výpovědi textu. Většina českých překladů stojí někde uprostřed. Porovnání překladů může odhalit problematická místa v hebrejském textu.³²

²⁹ Ex 5,22-23.

³⁰ Ex 7-14.

³¹ Ex 12,31-38

³² Srov. EGGGER, *Metodologia*, s. 63-68.

Krátce nyní představíme pět českých překladů, které budeme používat pro porovnání překladů našeho vybraného úryvku Ex 3,1 – 4,17. Těmito překlady jsou: ČSP, BK, ČEP, JB a B21.

ČSP by se měl nejdříve držet originálního hebrejského textu, ne však na úkor češtiny.³³ Také BK se snaží o formální překlad, ale pro člověka dnešní doby je již jazyk, kterým mluví, méně srozumitelný.³⁴ ČEP stojí někde ve středu mezi dynamickým a formálním překladem³⁵, v současné době je to nejužívanější český překlad. Jeruzalémská bible také stojí někde na pomezí mezi těmito dvěma typy, z velké části se ale jedná o překlad překladu (do češtiny byla přeložena z francouzštiny), proto odchýlení od původního textu může být větší.³⁶ Překladař B21 si při své práci kladl za cíl přiblížit Písmo nové generaci a tedy odstranit zastaralé výrazy a způsoby vyjádření a nahradit je moderním jazykem. Nejedná se však o překlad zcela dynamický, ale také se snaží držet někde ve středu mezi doslovností a volnou parafrází.³⁷

Těchto pět českých překladů jsme zaznamenali do tabulky po verších, porovnali je a barevně označili (příloha I), doplnili o komentář odlišností a případné změny významu textu v důsledku těchto odlišností (příloha II). Shrneme-li tuto srovnávací práci, můžeme ve stručnosti o rozdílnosti překladů říct toto: Odlišnosti v textech jednotných překladů jsou časté, ale většinou nejsou významné. Od ČSP, se kterým v této práci pracujeme, se asi nejvíce liší JB, ale také v B21 a ČEP nacházíme nemálo odlišností. Rozdílně použitá slova jsou ale většinou synonyma, proto význam textu nemění. Na některých místech³⁸ v některých překladech chybí jedno nebo několik slov. Někde³⁹ dochází k rozdílné formulaci celé věty. K posunutí významu dochází hlavně v některých úvodech Mojžíšových řečí⁴⁰, kde ČSP, BK a JB používají neutrální "řekl", kdežto

³³ Srov. ČSP, s. 7.

³⁴ Srov. Kyas, V., *Česká bible v dějinách národního písemnictví*. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 182-200.

³⁵ Srov. ČEP, s. 11.

³⁶ Srov. JB, s. 11-12.

³⁷ Srov. B21, s. xi-xiii.

³⁸ Ex 3,1.2.5.9.12.13; 4,1.8.9.

³⁹ Ex 3,7.16.19; 4,10.13.14.

⁴⁰ Ex 3,11.13; 4,1.10.

ČEP a B21 se uchylují k překladu slovesa mluvení s odmítavým významem, který vytváří dojem námitky i tam, kde Mojžíš jen pokládá otázku.

2 Jazykově-syntaktická analýza

Jazykově syntaktická analýza se zabývá jazykovou a gramatickou stránkou textu. Zkoumá použité jazykové prostředky a to, jak jsou navzájem propojeny. „Popisuje lingvistické vlastnosti textu: zvuk, rytmus, slovník, větnou stavbu, spojení elementů v textu, strukturu a členění. Jazykově syntaktické vlastnosti textu jsou charakterizovány slovníkem jazykových znaků (množství a podoba slov a vět) a gramatikou, která řídí spojení jednotlivých prvků.“⁴¹

Tato metoda je základem pro další fáze zkoumání textu. Znalost jazykové charakteristiky nám pomáhá nejen pochopit text, ale také rekonstruovat jeho vznik. Cílem této metody je ozřejmit jazykovou charakteristiku určitého textu.⁴²

Tato metoda se pochopitelně nejefektivněji provádí na textu v původním jazyce. Překlad může některé vlastnosti originálního textu změnit a některé mohou zcela zaniknout, např. zvuk nebo rytmus. Pro potřeby naší práce provedeme tuto analýzu na českém překladu. Prvky, které na překladu provést nelze, vynecháme. Postupně se budeme zabývat slovníkem, slovními druhy, větnou stavbou, stylem a strukturou úryvku.

2.1 Slovník

V této kapitole chceme zmínit slova a výrazy nejčastěji se vyskytující v textu. Slova, která se v nějakém textu vyskytují často, ukazují na důležitá témata, o kterých se v textu pojednává.

V úryvku je časté užití jména „Mojžíš“ (14krát)⁴³ a „Hospodin“ (16krát)⁴⁴ či „Bůh“ (23krát)⁴⁵. Bůh se zde často vyskytuje ve spojení se zájmenem

⁴¹ EGGER, *Metodologia*, s. 79, překlad vlastní.

⁴² Srov. Tamtéž, s. 78-79.

přivlastňovacím či přídavným jménem přivlastňovacím: „Bůh tvého otce (vašich otců), Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův“ (4krát)⁴⁶; „Bůh vašich otců“⁴⁷; a „Bůh Hebrejů.“⁴⁸

Ze sloves se nejčastěji užívají slovesa mluvení a jejich synonyma, o kterých bude pojednáno v oddíle Styl.

Častý je také výskyt slovesa „vyvádět“ (4krát)⁴⁹, což opět odpovídá tématu textu, stejně jako časté použití slova „Egypt“, „Egyptané“, „egyptský“ (dohromady 12krát)⁵⁰.

Slovo „země“, užití v textu 9krát⁵¹, se vyskytuje především v popisu zaslíbené země, která je v textu popisována dvakrát (3,8 a 3,17) a téměř shodně, ale s některými rozdíly. V prvním případě je nejprve popisována kvalita země: „dobrá a rozlehlá, země oplývající mlékem a medem“⁵², pak následuje výčet kmenů, kterým země patří: Kennanci, Chetejci, Emorejci, Perizejci, Chivejci a Jebuzejci. V druhém případě je napřed řečeno, komu země patří (shoduje se s předchozím výčtem), teprve pak je popsána její kvalita, avšak trochu stručněji než v prvním případě (pouze „oplývající mlékem a medem“⁵³).

V textu se také často setkáme se slovním spojením „synové Izraele“ (6krát)⁵⁴.

Zkoumání frekvence slov nám určuje:

- a. jednající postavy: Mojžíš a Hospodin
- b. základní témata textu: vyvedení z Egypta, zaslíbená země a synové Izraele.

⁴³ Ex 3,1.2.3.4.6.11.13.14; 4,1.3.4.10.14.

⁴⁴ Ex 3,4.7.15.16.18; 4,1.2.3.4.5.6.10.11.14.

⁴⁵ Ex 3,4.6.11.12.13.14.15.16.18; 4,5.16.

⁴⁶ Ex 3,6.15.16; 4,5.

⁴⁷ Ex 3,13.

⁴⁸ Ex 3,18.

⁴⁹ Ex 3,8.10.11.17.

⁵⁰ Ex 3,7.8.9.10.11.12.17.18.19.20.21.22.

⁵¹ Ex 3,8.17; 4,3.9.

⁵² Ex 3,8.

⁵³ Ex 3,17.

⁵⁴ Ex 3,9.10.11.13.14.15.

2.2 Slovní druhy, větná stavba

Jednou z metod, která může pomoci k charakteristice textu, je analýza slovních druhů a větné stavby.⁵⁵ v této práci se proto zaměříme na každý slovní druh zvlášť, zmíníme četnost výskytu a nejčastější slova tohoto druhu. U ohebných slovních druhů zmíníme i některé jiné gramatické kategorie, které se dají určit. Nejprve uvedeme podstatná jména a slovesa, protože jsou v textu zastoupena nejčastěji, poté se budeme věnovat ostatním slovním druhům v tradičním pořádku. Nakonec se podíváme na větnou stavbu.

Podstatná jména užitá v úryvku jsou většinou v jednotném čísle a v rodě mužském. Nejčastěji jsou používána podstatná jména označující jména osob či názvy míst: „Bůh“ (23krát)⁵⁶; „Hospodin“ (16krát)⁵⁷; „Mojžíš“ (14krát)⁵⁸; „Egypt“, „Egyptané“ (10krát)⁵⁹.

Slovesa v textu jsou buď ve způsobu oznamovacím, nebo rozkazovacím, většinou však oznamovacím. Jsou zde užitý všechny tři časy: minulý, přítomný i budoucí, nedá se říci, že by jeden z časů výrazně převládal. Totéž se dá říci i o vidu sloves. Nevyskytuje se zde výrazně více vid dokonavý či nedokonavý. Rod sloves je téměř vždy činný. Trpný rod se vyskytuje pouze v 3,2: „nebyl stravován“.

Přídavná jména se v úryvku nacházejí v malém počtu. Většinou jsou to přídavná jména přivlastňovací („Boží“⁶⁰, „Hospodinův“⁶¹, „Abrahámův“⁶², „Izákův“⁶³, „Jákovův“⁶⁴) nebo jsou to přídavná jména, která mají vztah k místu („midjánského“⁶⁵, „egyptský“⁶⁶). Ostatní přídavná jména jsou většinou kvalitativní.

⁵⁵ Srov. EGGER, *Metodologia*, s. 78-79.

⁵⁶ Ex 3,4.6.11.12.13.14.15.16.18; 4,5.16.

⁵⁷ Ex 3,4.7.15.16.18; 4.1.2.3.4.5.6.10.11.14.

⁵⁸ Ex 3,1.2.3.4.6.11.13.14; 4,1.3.4.10.14.

⁵⁹ Ex 3,7.8.9.10.11.12.16.20.21.22.

⁶⁰ Ex 3,1.

⁶¹ Ex 3,2.

⁶² Ex 3,6.15.16.

⁶³ Ex 3,6.15.16.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Ex 3,1.

Ze zájmen jsou v textu nejvíce zastoupena zájmena osobní v jednotném čísle. Zájmeno „já“ (v různých pádech) je užito 15krát⁶⁷; „ty“ 10krát⁶⁸; „on“, „ona“ 24krát⁶⁹. Také zájmen přivlastňovacích, ukazovacích a zvratných je zde hodně. O něco méně se objevují zájmena vztahná a tázací. Ostatní druhy zájmen jsou v textu zřídka.

Číslovky jsou v celém textu jen dvě: „první“⁷⁰, „dvě“⁷¹.

Příslovcí také není mnoho. Některé se v textu opakují: „zprostřed“⁷², „zpět“⁷³, „nyní“⁷⁴, „dobře“⁷⁵, „ještě“⁷⁶, „jako“⁷⁷. Žádné z těchto slov se však v textu neobjevuje více než dvakrát.

Předložek se zde objevuje celá řada. Nejvíce je zastoupena předložka „na“ (10krát)⁷⁸, která se však v textu pojí s podstatnými jmény v různém pádě. Hodně se používají také předložky „z“ (9krát)⁷⁹, „v“ nebo „ve“ (8krát)⁸⁰ a „za“ (7krát)⁸¹.

Spojky jsou hojně zastoupeny. Například spojka „a“ se zde vyskytuje 50krát⁸². Dále jsou často užity tyto spojky: „když“ (7krát)⁸³; „že“ (6krát)⁸⁴; „ale“ (5krát)⁸⁵; „aby“, „abych“, „abys“ (dohromady 7krát)⁸⁶, „vždyt“ (4krát)⁸⁷, „ani“ (3krát)⁸⁸, „protože“ (3krát)⁸⁹.

⁶⁶ Ex 3,18.19.

⁶⁷ Ex 3,6.9.11.12.13.14.15.19; 4,1.11.12.15.

⁶⁸ Ex 3,10.12.18; 4,12.14.16.

⁶⁹ Ex 3,2.4.8.18.20.; 4,2.3.6.7.9.11.14.15.16.

⁷⁰ Ex 4,8.

⁷¹ Ex 4,9.

⁷² Ex 3,2.3.

⁷³ Ex 4,7.

⁷⁴ Ex 3,9; 4,12.

⁷⁵ Ex 3,7.16.

⁷⁶ Ex 3,15; 4,6.

⁷⁷ Ex 4,6.7.

⁷⁸ Ex 3,4.5.6.8.12.22; 4,3.9.

⁷⁹ Ex 3,5.8.10.11.12.15.17; 4,9.

⁸⁰ Ex 3,2.7.16.21.22.; 4,2.4.9.

⁸¹ Ex 3,1; 4,4.6.7.16.

⁸² Ex 3,1.3.6.7.8.9.12.13.14.15.16.17.18.20.21.22.; 4,1.3.4.5.8.9.10.12.14.15.16.17.

⁸³ Ex 3,4.21; 4,6.7.8.14.

⁸⁴ Ex 3,4.12.19; 4,5.8.14.

⁸⁵ Ex 3,2.11.13.22; 4,2.

⁸⁶ Ex 3,4.8.10.11; 4,5.

⁸⁷ Ex 3,7.9.12; 4,1.

⁸⁸ Ex 4,9.10.

⁸⁹ Ex 3,5.6; 4,10.

Částice vyskytující se v úryvku jsou čtyři. Nejčastěji se v úryvku vyskytuje částice „i“ (5krát)⁹⁰, ostatní částice vyskytující se v textu jsou: „nato“ (2krát)⁹¹, „tedy“⁹², „ne“⁹³.

Najdeme zde také jedno citoslovce: hle (4krát)⁹⁴.

Z hlediska větné stavby můžeme říci, že text obsahuje o něco málo více vět jednoduchých než souvětí. Zajímavé je, že některé věty jednoduché začínají souřadící spojkou, nejčastěji spojkou „ale“. V souvětích je pak výrazně více vět hlavních než vedlejších. Převažují tedy věty souřadné. Vedlejší věty jsou nejčastěji předmětné, časové a přívlaskové.

V úryvku jsou zastoupeny všechny slovní druhy. Nejvíce jsou zde podstatná jména a slovesa, což odpovídá běžným stavbám vět. Častá přítomnost zájmen naznačuje, že text je jednotný. Z vět, převažují souvětí, která často začínají spojkou. Při zkoumání slovních druhů a větné stavby jsme dosáhli určité gramatické charakteristiky textu, která nám však k dalšímu zkoumání textu nepřinesla žádné zásadní podněty.

2.3 Styl

Analýza stylu zkoumá jazykovou formu, která je typická pro určitý text, ale také upozorňuje na stylistické prvky, které nejsou obvyklé.⁹⁵ Popíšeme jazykovou formu použitou v našem úryvku a všimneme si některých zvláštností.

Většina textu je přímá řeč. Slova, která jsou ponechána vypravěči, jsou jen úvody do přímé řeči (například: „I řekl“⁹⁶, „Hospodin pak řekl“⁹⁷, „Ale Mojžíš Bohu řekl“⁹⁸) a několik popisných pasáží: 3,1–4a, které bychom mohli označit jako úvod do vyprávění; 4,3-7, kde se střídá přímá řeč s popisem toho, co se děje;

⁹⁰ Ex 3,2.5; 4,6.8.9.

⁹¹ Ex 4,7.13.

⁹² Ex 4,12.

⁹³ Ex 4,11.

⁹⁴ Ex 3,2.13; 4,6.14.

⁹⁵ Srov. EGGER, *Metodologia*, s. 83.

⁹⁶ Ex 3,5.

⁹⁷ Ex 3,7.

⁹⁸ Ex 3,11.

4,14a, kde se dozvídáme, že Hospodin vzplanul hněvem. Vzhledem k tomu, že se jedná o rozhovor, je v textu častý výskyt slovesa „říct“ (20krát)⁹⁹, „odpovídat“ (8krát)¹⁰⁰ a „mluvit“ (4krát)¹⁰¹. Úvody do přímě řeči se v textu vyskytují téměř vždy a někdy dokonce přímou řeč přerušují (například v 3,6 nebo 3,15). Ve verších 4,5 a 4,8 však tento úvod do přímé řeči chybí.

Obsah veršů 3,6.7-8 se téměř opakuje v 3,16-17.

Ve verších 4,3-4 a 4,6-7 se vyskytuje opakování Hospodinových slov vypravěčem se změnou způsobu věty: z rozkazovacího na oznamovací v čase minulém: „hod' ji na zem“ – „hodil ji na zem“; „vztáhni ruku a chyt' ho“ – „vztáhl ruku a chytil ho“; „dej ruku za ňadra“ – „dal ruku za ňadra“; „vrať ruku zpět za ňadra“ – „vrátil ruku zpět za ňadra.“ Je zde tedy vždy popsáno, jak Mojžíš vykonává to, co dostal příkazem. Ve verši 3,5, kde Mojžíš dostává za úkol zout si sandály, tomu však tak není a čtenář se nedozvídá, jestli si Mojžíš sandály skutečně sundal, může to jen předpokládat.

Protože většinu textu tvoří přímá řeč, vypravěč, až na malé výjimky, má pouze roli uvaděče před přímou řečí. V několika verších na začátku čtvrté kapitoly vypravěč opakuje přímou řeč.

2.4 Struktura

Analýza struktury umožňuje určit rozvržení základních částí textu. Tento aspekt je zvláště důležitý v poetických textech, ale má svůj význam i v próze.¹⁰² Strukturu je možné utvořit pomocí různých kritérií. V naší práci použijeme dvě kritéria: a. dialog, který se odehrává mezi Mojžíšem a Hospodinem; b. témata, která tento dialog otvírá.

⁹⁹ Ex 3,3.5.6.7.11.13.14.15.16.17.18; 4,1.2.3.4.6.7.11.14.

¹⁰⁰ Ex 3,4.12.13.14; 4,1.2.10.13.

¹⁰¹ Ex 4,12.14.15.16.

¹⁰² Srov. EGGER, *Metodologia*, s. 84-85.

- 1) 3,1-6 – Setkání s Hospodinem u hořícího keře
Prvních šest veršů je úvodem do celé situace a následujícího dialogu. Říkají nám vše, co by nás mohlo zajímat, než se začne odehrávat rozhovor a odpovídají na různé otázky: kdo, s kým, kde a jak. Mojžíšovi u Chorébu se v ohnivém keři zjevil Hospodin. Při setkání s Hospodinem si Mojžíš musí zout opánky a zakrývá si tvář.
- 2) 3,7-10 – Situace v Egyptě, poslání
Čtyři následující verše nám odpovídají na otázku, proč se Hospodin zjevil Mojžíšovi: protože viděl soužení svého lidu v Egyptě, chce ho vysvobodit, a tak posílá Mojžíše, aby vyvedl syny Izraele z Egypta.
- 3) 3,11-12 – Mojžíšův údiv, Hospodinovo ujištění
Jedenáctým veršem začíná skutečný dialog Mojžíše s Hospodinem. Na Mojžíšův údiv, proč by měl jít zrovna on, se mu dostává povzbuzení a ujištění o Boží blízkosti a dostává znamení.
- 4) 3,13-14 – Boží jméno
Mojžíš se ptá na Božím jménu a dostává odpověď: „JSEM, KTERÝ JSEM“¹⁰³.
- 5) 3,15-22 – Pokračování Hospodinovy řeči
Hospodin se znovu ujímá slova, přikazuje, co má Mojžíš dělat a říkat. Odhaluje něco z událostí, které se stanou, až to Mojžíš půjde vykonat.
- 6) 4,1-9 – Mojžíšovy pochybnosti, znamení

¹⁰³ Ex 3,14.

Mojžíš pochybuje o tom, že by ho měli Izraelci poslechnout. Bůh mu dává tři znamení: Hůl se mění v hada¹⁰⁴, Mojžíšova ruka se stává malomocnou a hned je uzdravena¹⁰⁵, voda v Nilu se změní v krev¹⁰⁶.

- 7) 4,10-12 – Mojžíšova výmluva na nevýmluvnost, ujištění o Hospodinově moci

Mojžíš se brání, že není výmluvný, ani se nestal výmluvným, když k němu Bůh promluvil. Hospodin ho znovu ujišťuje, to on dal člověku ústa.

- 8) 4,13-17 – Mojžíšovo odmítnutí, bratr Áron, další Hospodinovo ujištění

Mojžíš poslání odmítá, chce, aby Hospodin poslal někoho jiného. Hospodin vzplane hněvem, dá mu na pomoc bratra Árona a znovu ho ujišťuje o svojí přítomnosti a pomoci: bude s ústy Mojžíše i Árona. Mojžíš dostává hůl, kterou bude konat znamení.

Úryvek jsme rozdělili na osm částí. Verše 1-6 jsou úvodem do celého dialogu, který po úvodních slovech představení a pokynů, jak se chovat na svatě půdě zahajuje Hospodin (3,7). Větší iniciativu v rozhovoru má Mojžíš, i když Hospodin mluví více. Mojžíš totiž svými otázkami, pochybnostmi a námitkami vždy otvírá nové téma. Hospodin odpovídá, reaguje. Proto nový oddíl začíná vždy tam, kde se řeči ujímá Mojžíš. Pouze v 3,15 zahajuje nové téma Hospodin.

Toto rozdělení nám poslouží také v sémantické analýze, konkrétně v oddíle sémantický inventář.

¹⁰⁴ Srov. Ex 4,2.

¹⁰⁵ Srov. Ex 4,6-7.

¹⁰⁶ Srov. Ex 4,9.

3 Sémantická analýza

Sémantická analýza se snaží odpovědět na otázku: Co nám text říká, co znamenají slova a výrazy použité v textu? Pochopení významu těchto slov a výrazů nám pomůže lépe porozumět celému textu. Tato analýza se nezabývá jen zkoumáním jednotlivých jazykových prvků (slov, vět, úryvků), ale také se zaměřuje na tzv. sémantická pole. Sémantické pole je tvořeno skupinou slov a výrazů, mezi kterými jsou významové nebo formální vztahy. Je tedy třeba klasifikovat jednotlivé prvky, které text vytvářejí, a určit, jak jsou navzájem propojeny. Důležité je také to, kde se slova s daným významem nacházejí. Některá významová pole prolínají celý text, jiná významová pole jsou přítomna jen na začátku, nebo v určité části textu. Toto nám odhalí, jaká témata jsou v textu důležitá, na co je kladen důraz.¹⁰⁷

Nejprve se budeme zabývat významem jednotlivých slov, poté sémantickými poli a vztahy mezi nimi a nakonec významem celého textu.

3.1 Význam jednotlivých slov

V tomto oddíle se pokusíme objasnit slova a výrazy, s jejichž pochopením by dnešní čtenář mohl mít potíže. Poslouží nám k tomu biblické slovníky, komentáře a konkordance¹⁰⁸.

Midjánský kněz¹⁰⁹

Po útěku z Egypta se Mojžíš usazuje na místě nacházejícím se někde mezi Egyptem a Kenaanem, kde v té době sídlili Midjánci, odtud název „Midjánská země“¹¹⁰. Bere si za manželku dceru zdejšího kněze.

¹⁰⁷ Srov. EGGER, *Metodologia*, s. 95-102.; HERIBAN, J. *Průručný lexikon biblických vied*. Bratislava: Don Bosco, 1994, s. 912-913.

¹⁰⁸ *Biblická konkordance k textu Kralické Bible*. Praha: Česká biblická společnost, 1993.

¹⁰⁹ Srov. Starozákonní překladatelská komise. *Výklady ke starému zákonu*. Praha: Kalich, 1991, s. 211.; ŠKRABAL, P. et al. *Průručný slovník biblický*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1940, s. 246-247.; GEORGE, A. Kněžství. In LÉON-DUFOUR, X. et al. *Slovník biblické teologie*. Řím: Křesťanská akademie, 2003, s. 172-177.

V této době¹¹¹ nebyla ustanovena nějaká kasta či třída lidí, kteří by vykonávali kněžskou službu. V národech žijících okolo Izraele¹¹² tuto službu vykonával většinou otec rodiny, který byl nejvhodnějším zástupcem, anebo ve státě tuto službu zastával král. Kněz byl služebníkem kultu a strážcem posvátných tradic. Měl za úkol vykonávat kněžské úkony, nejčastěji oběti bohům. V případě Midjánského kněze, o kterém je zde řeč, nešlo o oběti Hospodinu, pravděpodobně vůbec neznal kult víry v jednoho Boha Hospodina. Kněžský úřad v izraelském národě je ustanoven později¹¹³.

Pustina, Boží hora Choréb¹¹⁴

Slovo Choréb v překladu znamená suchý nebo vyprahlý. Nelze přesně říci, kde se tato hora nachází. V tradici hora Choréb splývá s horou Sinaj. Buď je to jedna hora označovaná dvěma názvy, nebo jako Sínaj bylo označováno větší území, například pohoří, jehož součástí byla hora Choréb. Umístění tohoto území je nejednotné. Jednou z možností je, že se toto území nacházelo v jižním cípu Sinajského poloostrova. Podle jiné teorie je lokalizováno na východ od Akabského zálivu.

¹¹⁰ Ex 2,15.

¹¹¹ Podle archeologických vykopávek se odhaduje, že Izraelci otročili v Egyptě pravděpodobně ve 13. století př. n. l. Města, která jim byla uložena stavět Pitom a Raamses (Ex 1,11), byla vystavěna za vlády krále Ramena II. (1299-1232). Srov. Starozákonní překladatelská komise. *Výklady*, s. 211.

¹¹² Izraelem zde myslíme národ. Izraelský stát v této době neexistoval.

¹¹³ Funkce kněze se v Izraeli začíná ustanovovat od Mojžíše. Předtím, tedy v knize Genesis a začátku knihy Exodus, když se mluví o knězi, je to vždy cizinec (Gn 14,18; Gn 41,45; Gn 47,22; Ex 2,16). Při putování pouští a událostech na Sinaji je hlavní postavou Mojžíš. Je mu dána všechna moc a to i moc kněžská. Mojžíš přinesl oběť smlouvy, posvětil stánek a posvátné nádoby a také provedl první oběť ve svatyni. Kněžství je pak přeneseno na Árona a jeho syny. Dále se pak tento úřad přenáší dědičně. Kmen Lévi, ze kterého pocházeli i Mojžíš s Áronem, je ustanoven pro kněžskou službu, nikdo jiný, kdo není z tohoto rodu, nesmí vykonávat kněžské úkony. Srov. GEORGE, A. Kněžství. In LÉON-DUFOUR, X. et al. *Slovník*, s. 172-177.

¹¹⁴ Srov. Starozákonní překladatelská komise. *Výklady*, s. 213.

Hospodinův anděl¹¹⁵

Hospodinův anděl, někdy také anděl Boží či anděl Páně je nebeská bytost. Výraz „anděl“ označuje funkci, je to funkce posla: Hospodin posílá své anděly, aby předali zprávu nebo poslání od Hospodina. Člověk totiž nemůže spatřit Boží tvář a zůstat naživu. Na některých místech Písma je Hospodinův anděl ztotožňován s Hospodinem, stejně jako v našem úryvku: nejprve se dozvídáme, že se zjevil Hospodinův anděl, který ale předává poselství v první osobě, tak, jako by to byl Hospodin sám. Stejně je to například při: setkání s Hagarou¹¹⁶, obětování Izáka¹¹⁷, setkání s Jákobem¹¹⁸, setkání s Gedeonem¹¹⁹.

Ohnivý plamen¹²⁰

Oheň má ve Starém i Novém zákoně svou symboliku. Ve Starém zákoně je to: Boží přítomnost¹²¹, Boží sláva¹²², svatost¹²³, spravedlivý soud¹²⁴ a hněv vůči hříchu¹²⁵. Oheň ale také symbolizuje negativní věci: hřích¹²⁶, žádostivost¹²⁷ a bolest¹²⁸. V Novém zákoně je oheň symbolem Ducha svatého¹²⁹.

V knize Exodus je oheň někdy spojován s Božím projevem: Hospodin se zjevuje Mojžíšovi u hořícího keře¹³⁰; lid utíká z Egypta, Hospodin svůj lid vede, v noci jde před lidem v ohnivém sloupu, aby lid viděl na cestu¹³¹; Hospodin sestupuje na horu Sínaj, hora je zahalena kouřem, protože Bůh sestupuje v ohni.¹³²

¹¹⁵ Srov. TAYLOR, J. B. Anděl Páně. In DOUGLAS, J. D. et al. *Nový biblický slovník*. Praha: Návrat domů, 1982, s. 30.; NOVOTNÝ A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1992, s. 27-28.; GALOPIN, P. M.; GRELOT, P. Andělé. In LÉON-DUFOUR, et al. *Slovník*, s. 7-8.

¹¹⁶ Gn 16,7nn; 21,17n.

¹¹⁷ Gn 22,11nn.

¹¹⁸ Gn 31,13.

¹¹⁹ Sd 6,11.

¹²⁰ Srov. MITCHELL, T. C. Oheň. In DOUGLAS, et al. *Nový biblický slovník*, s. 696.

¹²¹ 1Kr 6,17.

¹²² Ez 1,4.13.

¹²³ Dt 4,24.

¹²⁴ Za 13,9.

¹²⁵ Iz 66,15-16.

¹²⁶ Iz 9,17.

¹²⁷ Oz 7,6.

¹²⁸ Ž 66,12.

¹²⁹ Sk 2,3.

¹³⁰ Ex 3,2.

¹³¹ Ex 13,21-22.

¹³² Ex 19,18.

Keř

Výraz „keř“ se v Písmu objevuje jen zřídka. Ve Starém zákoně nacházíme pouze tři zmínky: Ex 3,2; Dt 33,16, kde se mluví o „přízni Toho, kdo přebývá v keři“; Job 14,8-9: „I kdyby jeho kořen v zemi zestárl, a jeho pařez odumřel v hlíně, jen ucítí vodu, vypučí a vydá ratolesti jako mladý štěp¹³³“.

O jaký keř se jednalo, není zcela jasné. Pro výpověď textu to však není důležité. Někteří vidí v hořícím keři alegorický obraz církve: oheň je pokušení, které se snaží církev zničit, není ale zničena, protože Bůh je uprostřed církve.¹³⁴

Zuj si z nohou sandály, protože místo na kterém stojíš, je půda svatá¹³⁵

Při vstupu do domu přítele bylo zvykem zout si obuv na znamení úcty k tomu, kdo v domě přebývá. Výraz „půda svatá“ znamená, že je to místo, kde přebývá Bůh. Když tedy Hospodin přikazuje Mojžíšovi, aby si zul sandály, dožaduje se úcty, která mu náleží.

Mojžíš si skryl tvář, protože se bál pohlédnout na Boha¹³⁶

Není možné pohlédnout na Boha a zůstat naživu. Bůh nás natolik přesahuje, že pouhý pohled na něj by nás usmrtil. Když Mojžíš chce spatřit Hospodinovu slávu, Hospodin mu na to odpovídá: „Nemůžeš spatřit mou tvář, neboť člověk mě nesmí spatřit, má-li zůstat naživu.“¹³⁷

Sestoupil jsem¹³⁸

Když Bůh jedná, nebo nějak zasahuje, jeho příchod je popisován jako sestup¹³⁹. I zde Hospodin říká, že sestoupil, což naznačuje, že místo jeho přebývání je někde „nad námi“.

¹³³ V ČSP není použito slovo keř. Podle biblické konkordance je zde však užito stejného slova jako v Ex 3,2.

¹³⁴ Srov. Starozákonní překladatelská komise. *Výklady*, s. 213-214.

¹³⁵ Srov. Starozákonní překladatelská komise. *Výklady*, s. 214.

¹³⁶ Srov. *Jeruzalémská bible, II. svazek Exodus, Levitikus*. Praha: Editio Sti. Aegidii, 1992, s. 125.

¹³⁷ Ex 33,20.

¹³⁸ Srov. NOVOTNÝ, *Biblický slovník*, s. 871.

¹³⁹ Gn 11,5.7; 18,21.

Země oplývající mlékem a medem¹⁴⁰

Mléko bylo jednou z hlavních složek potravy Hebrejů. Z mléka se pak vyráběly další potraviny jako třeba smetana a kysané mléko. Dostatek mléka znamená dostatek dobytku, který ho produkuje. Také med se používal při přípravě potravin a byly mu připisovány léčivé účinky. Země, která oplývá mlékem a medem tedy symbolizuje blahobyt.

Místo Kenaanců, Chetejců, Emorejců, Perizejců, Chivejců a Jebúsejců¹⁴¹

O Kanaanu čteme již v knize Genesis. Jeden ze synů Noeho byl Chám, který měl syna jménem Kanaan. Chám se proti svému otci Noemu provinil a Noe proklel jeho syna Kanaana, měl se stát otrokem svým bratrům. Kanaan měl jedenáct synů a mezi nimi byli Chéta, Jebúsej, Emorej, Chivej, tito synové se pak se svými potomky rozptýlili a podle jejich jmen jsou pojmenovány národy. Proč jsou zde uvedeni také Perizejci nevíme. Označení „Perizejci“ podle většiny interpretů znamená „vesničané“, pravděpodobně se tedy nejednalo o národ, ale o označení určité oblasti v horách, kde lidé žili ve vesnicích. Celé území Kenaanců, Chetejců, Emorejcl, Perizejců, Chivejců a Jebúsejců se souhrnně označuje jako Kanaan. Toto území označuje buď oblast syropalestinského pobřeží a její obyvatele, nebo je to označení pro ještě širší syropalestinské území.

„Synové Izraele“

Výraz synové Izraele znamená potomci Jákoba. Jákob v Gn 35,10 dostává jméno Izrael. Izrael měl dvanáct synů¹⁴², kteří dali vzniknout dvanácti Izraelským kmenům¹⁴³. Jedním ze synů Jákoba byl Josef, který se za zvláštních okolností dostal do Egypta, kam potom přesídlil i Jákob s celou svou rodinou.¹⁴⁴

¹⁴⁰ Srov. TAYLOR, J. B. Mléko. In DOUGLAS, et al. *Nový biblický slovník*, s. 621; NOVOTNÝ, *Biblický slovník*, s. 410.

¹⁴¹ Srov. KITCHEN, K. A. Kanaan, kenaanci. In DOUGLAS, et al. *Nový biblický slovník*, s. 495-496.; LILLEY, J. P. U. Perizejci. In DOUGLAS, et al. *Nový biblický slovník*, s. 765-766; Gn 9,18-27; 10,15-19.

¹⁴² Gn 35,22-26.

¹⁴³ Gn 49,1-28.

¹⁴⁴ Gn 37,13 - 47,27.

A toto ti bude znamením, že jsem Tě poslal já

Není zcela jasné, co má být tímto znamením, že Mojžíše poslal Hospodin. Buď je znamením to, o čem se mluví v druhé části verše: „Až vyvedeš lid z Egypta, budete Bohu sloužit na této hoře“¹⁴⁵, a tedy toto znamení se uskuteční až v budoucnu, anebo má tímto znamením být některé podobné jako v 4,1-9, které zde však nebylo zmíněno.¹⁴⁶

Bůh tvého otce, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Jákobův; JSEM, KTERÝ JSEM¹⁴⁷

Izraelský Bůh je zpočátku znám jen jako Bůh otců (Bůh Abrahámův, Izákův a Jákobův). Na hoře Sinaj, když se ho Mojžíš ptá na jméno, dostává se mu odpovědi „JSEM, KTERÝ JSEM“¹⁴⁸ (hebrejsky tetragram JHVH, který je do češtiny obvykle překládán jako Hospodin¹⁴⁹). Často se o této události mluví jako o „zjevení Božího jména“, ačkoliv hebrejský tetragram JHVH se v Písmu objevuje již dříve, poprvé v Gn 4,1.

Připomenutí¹⁵⁰

Výraz připomenutí je zde použit jako synonymum pro jméno. Izraelci si mají připomínat Boží jméno, nemají zapomenout na Hospodina.

Izraelští starší¹⁵¹

Jednalo se zřejmě o představitele rodin pokročilejšího věku, kteří díky svým životním zkušenostem a moudrosti mohli napomoci v boji za vysvobození egyptského područí. V této době bylo zvykem, že „starci“ měli význačnější postavení. Tato funkce „starších“ a tedy moudrých existovala nejen u Izraelitů, ale i u okolních národů.

¹⁴⁵ Ex 3,12.

¹⁴⁶ Srov. *Jeruzalémská bible*, s. 110 (poznámka f k 3,12).

¹⁴⁷ Srov. CAZELLES, H. Jméno. In LÉON-DUFOUR, et al. *Slovník*, s. 163.

¹⁴⁸ Ex 3,14.

¹⁴⁹ V některých českých překladech Jahve.

¹⁵⁰ Srov. *Bible, český studijní překlad*, s. 80 (poznámka t11 k verši 3,15).

¹⁵¹ Srov. TAYLOR, J. B. Starší. In DOUGLAS, et al. *Nový biblický slovník*, s. 969.

Obětovat Hospodinu¹⁵²

V Písmu má výraz „obět“ většinou význam „dar Bohu“, tedy dar svého majetku Hospodinu, za účelem získat jeho zalíbení. Už Kain a Ábelem přinášejí Hospodinu obětní dar¹⁵³, aniž by to jemu nebo někomu jinému Hospodin nařídil. S obětí se zde počítá jako se samozřejmostí. Oběti nevykonávali jen Izraelci. Každý národ měl své bohy a modly, kterým obětoval. Nebyla zde však náboženská nevraživost. Polyteistické náboženství bylo v této běžné. Ani náboženství Izraelců nebylo v této době zcela monoteistické, jednalo se spíše o monolatrické praktikování henoteismu, tedy víra Izraelitů nevyklučovala existenci více bohů, ale uctívali pouze jednoho Boha, Hospodina.¹⁵⁴ Když tedy Mojžíš a Izraelští starší předstoupí před faraona a žádají ho, aby směli jít obětovat Hospodinu, důvod odmítnutí není náboženský.

Mocná ruka

Výrazem „mocná ruka“ Hospodin označuje sebe. Co konkrétně znamená tento zásah mocné ruky, se dozvídáme při čtení následujících kapitol. Hospodin postihne Egypt postupně deseti „ranami“, to znamená deseti katastrofami různého druhu.

Malomocná ruka¹⁵⁵

Malomocenství (lepra) je kožní nemoc, která znetvořuje tělo, zvláště obličej, zasahuje nervy a způsobuje ochrnutí končetin. Tato nemoc je buď dědičná, nebo se přenáší bacilem lepry. Ve Starém zákoně se zřejmě mluví o více druzích malomocenství. Jsou také domněnky, že malomocenství, které se popisuje ve Starém a Novém zákoně, není tou nemocí, která se dnes nazývá lepra. V Lv 14,3 se malomocenství považuje za vyléčitelné, lepra je však pokládána za nemoc nevyléčitelnou.

¹⁵² Srov. SOUKUP, R. E. Obět. In ŠKRABAL, *Příruční slovník*, s. 354.

¹⁵³ Gn 4,3-4.

¹⁵⁴ Srov. KÖNIG, F.; WANDELFELS, H. *Lexikon Náboženství*. Praha: 1994, Victoria publishing, s. 335.; ELIADE, M., CULIANU, I. P. *Slovník náboženství*. Praha: Český spisovatel, 1993, s. 129.

¹⁵⁵ Srov. NOVOTNÝ, *Biblický slovník*, s. 396.

Malomocný byl považován za nečistého, musel bydlet mimo tábor. Měl povinnost dávat kolemjdoucím výstrahu, aby se k němu nepřibližovali. Malomocný se ukazoval knězi. Pokud kněz usoudil, že je malomocenství vyléčeno, dotyčný se musel podrobit očišťovací obřadům a poté se mohl vrátit do společnosti.

Lévita Áron

Áron je jméno Mojžíšova bratra. Lévita označuje příslušnost k Izraelskému kmeni, pocházejícího z potomstva syna Jákobova jménem Lévi.

Znamení, divy

Znamení se v SZ odehrávají často. Když je povolán prorok, často dostává znamení jako záruku předpovědi. Slovo „znamení“ může být také synonymem pro výraz „div“. Tyto divy jsou Božím dílem nebo potvrzují Boží přítomnost mezi lidem. Mojžíš při rozhovoru s Hospodinem dostává znamení, které ho má ujistit o věrohodnosti Hospodinových slov. Co je tímto znamením, přesně nevíme. Když Hospodin odhaluje Mojžíšovi budoucnost, mluví o divech, kterými bude bít Egypt, z kontextu víme, že mluví o „Egyptských ranách“. V další části rozhovoru pak dostává moc konat znamení, která mají přesvědčit syny Izraele, že Mojžíš je ten, který dostal pověření je vysvobodit a že toto vysvobození je možné.

3.2 Významová pole a vztahy mezi nimi

V této metodě se jedná o rozložení slov a výrazů do skupin podle významu. Všechna autosémantická¹⁵⁶ slova se zařadí do skupin s významově příbuznými výrazy (synonyma i protiklady) a tak vznikne významové pole. Tato práce odhalí, čím se text zabývá a jaká témata zpracovává. Tuto informaci

¹⁵⁶ Nesoucí význam samy o sobě.

jsme u většiny textů pravděpodobně schopni získat na základě pozorné četby, sémantický inventář slouží k objektivnímu potvrzení.¹⁵⁷

Z každého oddílu struktury vybereme několik významových polí, která jsou nejobsáhlejší (obsahují nejvíce výrazů), přítomnost těchto polí budeme sledovat i v dalších oddílech. Pro větší přehlednost tyto údaje zaznameneáme do tabulky. To nám ukáže zastoupení témat v průběhu textu. Zjistíme tedy: a. témata, která se týkají celého textu; b. témata týkající se jen některých jeho částí; c. témata, která stojí v centru textu; d. okrajová témata; e. sémantickou jednotu textu.

Tabulka nejvýznamnějších sémantických polí:¹⁵⁸

	3,1-6	3,7-10	3,11-12	3,13-14	3,15-22	4,1-9	4,10-12	4,13-17
Mojžíš	■	•	■	■	•	■	■	■
Hospodin, Bůh	■	•	•	■	■	■	■	■
Mluvení	•	•	•	■	•	■	■	■
Slovesa pohybu	■	•	•	•	•	•		•
Slovesa vidění	■	•			•	•		•
Synové Izraele		■	■	•	•			
Znamení			•		■	■		•
Egypt		■	■		■			
Vyvedení		■	■		•			
Poslání		•		■				•
Utrpení		■			•			
Jméno				■	•			
Odcházení					■			
Víra						■		
Hořící keř	■							

¹⁵⁷ Srov. EGGER, *Metodologia*, s. 99-102.

¹⁵⁸ Řádky představují jednotlivá sémantická pole, sloupce pak oddíly struktury. Větší černý čtvereček znamená, že významové pole je v oddíle jedno z nejobsáhlejších. Černý menší puntík znamená, že v oddíle se vyskytuje jedno nebo více slov zařaditelných do významového pole. Pokud je některé políčko prázdné, znamená to, že v daném oddíle se žádné takové slovo ani zájmeno, které ho zastupuje, nevyskytuje. Sledujeme-li tedy jednotlivé řádky, vidíme přehledně zastoupení příslušného sémantického pole v průběhu textu.

Nejčastěji se v textu objevují jednající postavy Hospodin a Mojžíš a výrazy související s mluvením, které jsou jednak znakem literárního stylu dialogu a také jsou jedním z témat uvnitř dialogu (Mojžíš je poslán, aby mluvil k synům Izraele, ale je nevýmluvný, Hospodin ho ujišťuje o své pomoci v této oblasti).

Důležité zastoupení mají významová pole *Synové Izraele*, *Egypt* a *vyvedení*, která se nacházejí na stejných místech textu, podobně jako *utrpení* a *poslání*, které jsou zastoupeny sice méně, ale ne zanedbatelně. Stejně umístění naznačuje tematickou souvislost. Tato významová pole dohromady tvoří hlavní téma: Synové Izraele v Egyptě trpí, je třeba poslat někoho (Mojžíše), kdo by je odtamtud vyvedl. Na toto téma se napojují ostatní témata úryvku: učiněná *znamení*, aby *synové Izraele* uvěřili; zjevení Božího *jména*, aby si synové Izraele byli jisti, kdo Mojžíše poslal. Ostatní významová pole jako *hořící keř*, *vidění* a *pohyb*¹⁵⁹ mají spíše úkol popisný, slouží pro dokreslení celé scény.

Sémantický inventář nám tedy ukázal, že hlavní téma úryvku je: Hospodin posílá Mojžíše, aby vyvedl syny Izraele z Egypta, protože zde trpí. Ostatní témata souvisí s tímto hlavním a text je tedy sémanticky jednotný.

4 Aktualizace - otázky a podněty pro mladého člověka současnosti

Křesťané nepovažují Bibli jen za historické a literární dílo, ale je to pro ně především Boží slovo, které se, přestože je napsáno před dávnou dobou, obrací i v současné době k člověku i k celému světu. Jako inspirovaný text, který je dílem lidským i dílem Ducha svatého, dosahuje plnosti smyslu, má hodnotu pro všechny doby a všechny kultury, přestože je podmíněný dobou a okolnostmi, ve kterých byl napsán. Biblický text tedy má smysl ve všech dobách, pro každého,

¹⁵⁹ Slovesa v pohybu jsou sice v textu přítomna často, ale kromě veršů 1-6, se o pohybu jen mluví (v čase minulém a budoucím).

kdo ho čte. Aktualizace se snaží o přiblížení textu člověku současnosti, nabízí nové způsoby jeho chápání a podněty pro jeho uskutečnění v životě.¹⁶⁰

My v aktualizaci nejprve krátce představíme význam slova povolání, poté se budeme věnovat tématu Boží hlas v Písmu a reakcím biblických postav, ke kterým Bůh mluví. Zamysleme se nad tím, jak Bůh k lidem mluví dnes a proč má člověk, zvláště mladý, problém slyšet Boží hlas. Provedeme určitou charakteristiku mladého člověka 21. století a pokusíme se ho porovnat s postavou Mojžíše, zamysleme se nad tím, co to pro nás může znamenat. Nakonec se vrátíme k tématu povolání a zaměříme se na to, jak je možné poznat, k čemu nás Bůh volá.

4.1 Slyšet Boží hlas

Mladý člověk stojí před úkolem „vykročit“ některým směrem do života, jinými slovy, stojí před úkolem najít svoje povolání. Výraz povolání je dnes chápán ve stejném významu jako zaměstnání, tedy práce. Pro věřícího člověka je však povolání něco více než zaměstnání, i když v praxi se může jednat o stejnou činnost. Abychom byli povoláni, musí nás Někdo povolat, musí nás Někdo volat. Můžeme ale ještě dnes slyšet Jeho hlas?

Biblické postavy většinou hovořily s Bohem přímo. Jistě, nemohly spatřit jeho tvář, ale jeho hlas slyšely zřetelně. V Písmu máme zaznamenáno několik situací podobných Mojžíšovu setkání s Hospodinem u hořícího keře. Bůh k lidem hovoří, aby jim sdělil jejich „povolání“ tedy to, co je jejich posláním, úkol, který mají splnit. Biblické postavy na svoje povolání častokrát něco namítají nebo se spíše diví, jak je to možné, že Bůh vybral právě je. Podobný údiv jako u Mojžíše: „Kdo jsem já, abych šel a abych vyvedl syny Izraele z Egypta?“¹⁶¹, zaznívá i v případě Gedeona: „Jak bych mohl Izraelce vysvobodit? Můj rod je v Manasesovi nejslabší a já jsem v otcovském domě ze všech

¹⁶⁰ Srov. Papežská biblická komise. Výklad Bible v církvi. Praha: Zvon, 1996, s. 94-95.

¹⁶¹ Ex 3,11.

nejnepatrnější.“¹⁶² a Saula: „Což nejsem Benjamínek? Z těch nejmenších izraelských kmenů? A má čeleď je ze všech čeledí Benjamínova kmene nejnepatrnější! Jak mi můžeš říkat něco takového?“¹⁶³, ale u i některých postav Nového zákona jako Zachariáš: „Vždyť já jsem stařec a moje žena je pokročilého věku.“¹⁶⁴ Nebo Maria: „Jak se to může stát, vždyť nežiji s mužem?“¹⁶⁵ Můžeme v tom vidět určitou nedůvěru v Boha anebo jen lidskou přirozenost: věci, které Hospodin žádal, byly lidsky nemožné právě pro ty, které o to žádal, jejich údiv je tedy po lidské stránce zcela namístě.

Dnes ale většina lidí nemůže říci, že by se setkala s Bohem podobným způsobem jako Mojžíš nebo jiné biblické postavy. Nevidíme věci, které jsou nevysvětlitelné jako keř, který hoří, ale neshoří, neslyšíme Boží hlas, který říká, co máme dělat, dokonce ani nedostáváme znamení, která by nás ujistila o správnosti toho, co děláme nebo by nám zabránila udělat něco, co může dopadnout špatně. Po tom všem někdy toužíme, rozhodování by pak přece bylo o tolik snazší. V našem životě se ale většinou nic zvláštního neděje. Žalmista říká: „Uslyšíte-li dnes jeho hlas, nezatvrzujte svá srdce.“¹⁶⁶ A my si někdy myslíme, že naším problémem není zatvrzelost srdce, ale to, že prostě neslyšíme Boží hlas. Zkušenost jiné biblické postavy nám ale říká, že naše představy o tom, jak k nám Bůh promlouvá, mnohdy nejsou správné: „A hle Hospodin se tudy ubírá. Před Hospodinem veliký a silný vítr rozervávající hory a tříštící skály, ale Hospodin v tom větru nebyl. Po větru zemětřesení, ale Hospodin v tom zemětřesení nebyl. Po zemětřesení oheň, ale Hospodin ani v tom ohni nebyl. Po ohni hlas jemný a tichý.“¹⁶⁷ Může se nám tedy stát, že Boží „hlas“ nezaslechneme, protože nebudeme vědět, na jaké „vlně“ ho máme poslouchat, nebo také proto, že, abychom tento hlas slyšeli, je potřeba vytvořit prostředí tichosti a vycvičit naše vnímání, aby zachytilo jeho jemnost. Bůh k nám „promlouvá“ z našeho nitra a skrze naše svědomí.

¹⁶² Sc 6,15.

¹⁶³ 1 Sam 9,21.

¹⁶⁴ Lk 1,18.

¹⁶⁵ Lk 1,34.

¹⁶⁶ Ž 95,7c-8a.

¹⁶⁷ 1Kr 19,11b-12.

4.2 Generace online, beznadějně zkažená mládež?

Zamysleme se nyní nad tím, čím je charakteristická mládež dnešní doby, a co mladému člověku brání v tom, aby „slyšel“ Boží hlas. Dnešní doba je velice hlučná a to obzvláště platí o životě mladého člověka. Denně se na něj valí nejenom velké množství hluku v podobě decibelů, ale také neskutečně mnoho informací a požadavků, které musí zpracovávat a „třídít“. Mládež žije ve světě médií. Průzkumy ukázaly¹⁶⁸, že mladý člověk s některým z médií tráví třetinu času, tedy dvě třetiny svého volného času. V současné době je to nejčastěji mobilní telefon či počítač, proto je dnešní mládež nazývána generací on-line. Média a nová technologie přispívají k větší vzdělanosti mládeže, usnadňují přístup k informacím, které mladý člověk „potřebuje“, čímž se naplňuje jedno ze základních práv dítěte podle Úmluvy o právech dítěte¹⁶⁹, totiž právo na informace. Informací na internetu najdeme skutečně hodně, nadneseně by se dalo říci, že zde najdeme všechno. V tom je ale právě to riziko. Je velice lákavé mít přístup ke „všem informacím“. Jenže tyto informace jsou různé povahy: pravdivé – nepravdivé, vhodné – nevhodné, reálné – nereálné. Nemluvě o různých reklamních tricích podporujících vstřebávání určitých informací rychleji a více než jiných. A tak „médiá ve stále větší míře a rozsahu vtiskávají do mysli a vědomí člověka obsahy, které vůbec, či jen v malé míře, odrážejí realitu přirozeného světa a ve stále větší míře produkují mediální a virtuální realitu.“¹⁷⁰ Když je pak člověk donucen se několik dní obejít bez všech médií, necítí se dobře a má pocit, že mu něco uniká. Ticho se pak stává pro člověka skličující.¹⁷¹

¹⁶⁸ Výsledky průzkumů byly převzaty z *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007-2013*; srov. poznámka č. 170.

¹⁶⁹ Srov. Ministerstvo vnitra České Republiky. *Úmluva o právech dítěte* [online]. Praha: MVCR, © 1991 [cit.2010-02-26]. Část I, článek 13. Dostupné na WWW: <<http://www.crdm.adam.cz/publikace/umluva/umluva.htm>>.

¹⁷⁰ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007 – 2013* [online]. Praha: MŠMT, © 2006 [cit.2010-02-26]. I. Některé problémy týkající se mladé generace vyplývající z výzkumů v posledním období. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/koncepce-statni-politiky-pro-obalst-deti-a-mladeze-na-obdobi-2007-2013>>.

¹⁷¹ Srov. Tamtéž.

Další průzkum¹⁷² nám o mládeži také neříká téměř nic pozitivního: Mladí lidé preferují materiální hodnoty, roste ekonomická prosperita, která v nich vzbuzuje touhu po majetku. Tato touha po majetku má za následek růst významu kariéry. Mládež preferuje smyslový život a prožitky, včetně drog. V konkurenci s tímto smyslovým životem a materiálními hodnotami klesá: význam kvality života, význam odpovědnosti za druhé, potřeba být užiteční druhým lidem (zvláště pokud je to nezištně), význam veřejně prospěšné činnosti, význam míru a demokracie, snaha o zdokonalování sebe sama a transcendentní dimenze života a idejí.¹⁷³ „Uvnitř generačního většinového hodnotového pohybu existují skupiny s odlišnými hodnotovými orientacemi. Současná mladá generace je však nastavena poměrně jednoznačně. Preferuje orientaci na vlastní ego, na sebe sama, avšak na sebe reflektovaného smyslově. Vnitřní svět je ochuzován (ideje, myšlenky, transcendentní dimenze).“¹⁷⁴

Je to ale s dnešní mládeží opravdu tak hrozné? Dochází k tak velkým změnám člověka z generace na generaci? Jistě, prostředí, ve kterém člověk žije, se mění, svět se digitalizuje, jsme ovládáni médií, musíme se přizpůsobit rychlému tempu života. Není ale člověk ve své podstatě pořád stejný? Charakteristika mládeže popsaná výše v podstatě říká: mládež je materialistická, má sklony k hédonismu, sobectví (neochota pomáhat druhým) a ztrácí transcendentní rozměr života (jinými slovy: ztrácí Boha). Ať se podíváme na člověka kterékoliv doby, najdeme zde podobné sklony člověka. Touha po tom něco vlastnit, tendence vybírat si to, co je příjemné a vyhýbat se nepříjemnému, nechuť vyjít z toho „svého“ a něco obětovat pro druhé a pokušení opustit Boha.

Někdo jistě může namítnout, že jsme provedli dvě nesprávné operace: pouze negativní charakteristiku a generalizaci. Ta první měla posloužit k odhalení toho, co dnes mladému člověku brání slyšet Boží hlas. Ta druhá je jistě nesprávná a nespravedlivá. Nemůžeme říci, že všichni mladí lidé, jsou takoví, nebo dokonce všichni lidé, celé lidstvo má stejné sklony. Jistě je tolik lidí, kteří

¹⁷² Srov. Tamtéž.

¹⁷³ Srov. MŠMT, *Koncepce* [online], I. Některé problémy týkající se mladé generace vyplývající z výzkumů v posledním období.

¹⁷⁴ Srov. Tamtéž.

nemají sklony k materialismu, rádi a ochotně pomáhají svým bližním, důvěřují Bohu a snaží se mu naslouchat a plnit jeho vůli. Pán Bůh s nimi počítá a používá si je jako nástroje pro konání svého díla ve světě. Ale co Bůh zmůže s těmi, kteří jsou charakterizováni výše? Možná, že odpověď můžeme najít v textu o Mojžíšově povolání a vyprávění o Mojžíši vůbec. Není jim totiž právě Mojžíš a jeho postoj na začátku rozhovoru s Hospodinem tak podobný?

4.3 Souzvuk tónů

Když jsme si ujasnili, že Boží volání (v nejobecnějším smyslu slova) se může týkat a týká skutečně každého člověka, ať je jakýkoliv, vraťme se nyní k myšlence vyslovené na začátku této kapitoly: Mladý člověk stojí před úkolem „vykročit“ některým směrem do života, jinými slovy, stojí před úkolem najít svoje povolání. Pro většinu lidí to znamená, najít si vhodné zaměstnání, které je baví. Věřící člověk, který se snaží hledat Boží vůli, však tuto otázku vidí ještě v jiném světle. Rozhoduje se pro svůj životní stav, tedy jestli byl povolán k manželství, k zasvěcenému životu, ke kněžství, mnišství, na misie, k životu v nějakém křesťanském společenství (sekulární institut) či k jinému způsobu života. Jak jsme ale zmínili výše, Bůh s většinou lidí nemluví přímo tak, že by slyšeli jeho hlas, který by radil, jak se rozhodnout. Jak nám tedy Bůh dává najevo svou vůli v otázce našeho povolání?

Bůh odhaluje svoji vůli různými způsoby a ke každému člověku promlouvá jinak, počítá s naší originalitou. Boží plán se ale především odráží v každém jeho stvoření, a tak Boží vůli můžeme objevit především v nás samých. On nás stvořil pro to, co má být naším povoláním, zná naši povahu, naše touhy, i to co máme v našem srdci. Obrazně řečeno, zaznívají s v nás tři tóny. První tón je osobní přirozenost. To jaký jsem, ukazuje, co mohu skutečně konat a žít. Druhý tón jsou naše touhy. Ježíš se ptá na přání člověka: „Co chceš, abych pro tebe udělal?“¹⁷⁵ a svatá Terezie z Lisieux potvrzuje, když říká, že Pán

¹⁷⁵ Mk 10,51.

Bůh nikdy nedává do srdce člověka nesmyslné touhy. Nakonec třetí tón je ten, který nás vábí. Je to to, co se zvláštním způsobem dotýká našeho srdce, co nás vytrhne z všednosti našich dnů, co nás láká a my toto lákání nemůžeme zapomenout nebo potlačit. Pokud tyto tři tóny zazní v souzvuku, bude jednodušší rozpoznat a slyšet melodii, kterou vytvářejí, a budeme se moci za touto melodií vydat.¹⁷⁶

Dost možná, že když budeme naslouchat této melodii, překvapí nás, kam nás volá: „Kdo jsem já, abych šel?“¹⁷⁷, možná, že tuto cestu dokonce budeme chtít odmítnout: “Pošli si někoho jiného!”¹⁷⁸, ale když se spolu s Mojžíšem vydáme na cestu do Egypta, poznáme, že je to cesta za svobodou. Rozhodnutí je prvním krokem na cestě do zaslíbené země.

¹⁷⁶ Srov. MAUREDER, J. *Porozumět Božímu volání*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 42-45.

¹⁷⁷ Ex 3,11.

¹⁷⁸ Ex 4,13.

Závěr

V této práci jsme se zabývali rozbořem úryvku Ex 3,1 – 4,17, který přispěl k lepšímu poznání a pochopení tohoto textu, a následně jeho aktualizací, která pomohla tento text nějakým způsobem přenést do současnosti a poskytla podněty pro život mladého člověka.

Aby bylo možné provést rozbor, bylo potřeba si ujasnit několik věcí: ohraničení úryvku, tedy jeho začátek a konec; úlohu úryvku v jeho kontextu; případné nesrovnalosti v textu. Nejprve jsme tedy určili začátek a konec textu. Začátek úryvku 3,1 byl stanoven poměrně jednoznačně. Co se týče konce úryvku, některé argumenty potvrzovaly 4,17, jiné až následující verš, my jsme se nakonec přiklonili k první variantě. Dále jsme se zabývali umístěním úryvku a jeho úlohou v kontextu knihy Exodus. Zjistili jsme, že vyprávění o Mojžíšově povolání hraje důležitou roli zvláště v první části knihy Exodus, která pojednává o vyvedení Izraelců z Egypta. Mojžíšovo povolání je první etapou Božího plánu záchrany Izraele z egyptského otroctví. Poskytuje pohled na Mojžíšovu osobnost a na způsob jednání Hospodina s člověkem. Na konci první části práce jsme provedli porovnání překladů, které mělo poukázat na případný problém v originálním hebrejském textu. Toto porovnání neodhalilo žádný výrazný problém. Odlišnosti v porovnávaných překladech byly většinou synonymické.

Rozbor byl proveden nejprve po stránce jazykové a syntaktické, zkoumali jsme slovník úryvku, nejčastěji použitá slova a výrazy, slovní druhy, větnou stavbu, použité stylistické prostředky a nakonec jsme podle stanovených kritérií utvořili strukturu úryvku. Z nejčastěji používaných slov a výrazů nám vystoupily jednající postavy Mojžíš a Hospodin a hlavní témata úryvku: vyvedení z Egypta, zaslíbená země a synové Izraele. Gramatická charakteristika nám ukázala na přítomnost všech slovních druhů, nejčastěji jsou zde podstatná jména a slovesa, což odpovídá běžné stavbě vět. Častý výskyt spojek potvrdil jednotnost textu. Stavba vět také není nijak neobvyklá, převažují souvětí. Charakteristickým rysem pro styl úryvku je použití přímé řeči, která tvoří většinu úryvku. Přímá řeč přidává postavám na autentičnosti, text se stává dynamickým a napínavým, přestože po

dějové stránce není nikterak bohatý. Strukturováním jsme text rozdělili na osm oddílů. Použili jsme dvě kritéria: přímá řeč a témata, která se v ní otvírají.

V následující kapitole jsme se věnovali významové stránce textu. Pro lepší pochopení souvislostí byla vysvětlena některá slova a výrazy, kterým by dnešní čtenář nemusel rozumět nebo je mohl chápat odlišně. Zkoumání významových polí, jejich umístění a souvislosti, ukázalo, že úryvek je sémanticky jednotný, ústředním tématem je utrpení synů Izraele v Egyptě a Hospodinovo rozhodnutí je vyvést z Egypta do zaslíbené země. Hospodin se rozhodl jednat skrze člověka, a proto povolává Mojžíše.

Poslední část práce uvádí a srovnává tento úryvek s životem mladého člověka. Také dnes Bůh jedná skrze člověka, ale způsob, jakým Bůh s člověkem komunikuje, je rozdílný. Pro mladého člověka je dnes obtížné slyšet Boží hlas (nejen pomocí sluchu). Je pohlcený rychlým životním tempem a světem médií, který ho vytrhuje z reality života. Charakteristika dnešní mládeže poukazuje na mravní pokles, pokles hodnot a ztrátu transcendentálního rozměru a idejí. Někomu by se tedy mohlo zdát, že zde už pro Boha není místo. Příběh o Mojžíšově povolání nám ukazuje, že Bůh vidí člověka jinýma očima. Pro tak zásadní úkol, jako je vysvobození jeho vyvoleného lidu, si vybírá Mojžíše, vznětlivého, vzpurného a neochotného, toho, který se dopustil vraždy a raději utekl, než aby nesl následky svého činu, toho, který žije v zemi, kde Hospodina nikdo nezná. Pak by nás nemělo překvapit, kdyby Hospodin chtěl něco po nás. Přestože Bůh k člověku dnes již většinou nemluví přímo, můžeme poznávat, co chce Bůh v našem životě, jaké je naše povolání. Bůh má s každým z nás svůj plán, pro uskutečnění tohoto plánu nás stvořil, proto naše povolání můžeme objevovat tím, že dobře poznáme sami sebe, budeme vnímat naše touhy a budeme si všímat toho, co se dotýká našeho srdce.

Když budeme sami k sobě upřímní, objevíme, kde je naše zaslíbená země, kam nás Bůh posílá, i když cesta do ní povede pouští a o vstup do ní budeme muset bojovat. Možná že budeme také na této cestě několikrát pochybovat, jestli jsme neměli raději zůstat v Egyptě. Ale kdo by se vracel do Egypta, když má před

sebou zaslíbenou zemi, zemi dobrou a rozlehlou, zemi oplývající
mlékem a medem?

Seznam použitých zdrojů

Bible, český ekumenický překlad. Praha: Česká biblická společnost, 1995. ISBN 80-85810-08-5.

Bible, český studijní překlad. Praha: KMS, 2009. ISBN 978-80-86449-61.

Bible: překlad 21. století. Praha: Bilion, 2009. ISBN 978-80-87282-00-7.

Bibli Svatá. Podle posledního vydání kralického z roku 1613. Praha: Biblická společnost britická a zahraniční, 1933. ISBN neuvedeno.

CAZELLES, H. Jméno. In LÉON-DUFOUR, et al. *Slovník biblické teologie.* Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1127-7. s. 162-164.

DOUGLAS, J. D. et al. *Nový biblický slovník.* Praha: Návrat domů, 1982. ISBN 80-85495-65-1.

EGGER, W. *Metodologia del Nuovo testamento.* Bologna: EDB, 2002. ISBN 88-10-40716-4.

ELIADE, M.; CULIANU, I. P. *Slovník náboženství.* Praha: Český spisovatel, 1993. ISBN 80-202-0438-5.

GALOPIN, P. M.; GRELOT, P. Anděl. In LÉON-DUFOUR, et al. *Slovník biblické teologie.* Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1127-7. s. 7-9.

GEORGE, A. Kněžství. In LÉON-DUFOUR, X. et al. *Slovník biblické teologie.* Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1127-7. s. 172-177.

HERIBAN, J. *Průručný lexikon biblických věd*. Bratislava: Don Bosco, 1994. ISBN 80-85405-13-X.

Jeruzalémská bible. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7195-289-3.

Jeruzalémská bible, II. svazek Exodus, Levitikus. Praha: Editio Sti. Aegidii, 1992. ISBN 80-901018-8-7.

KITCHEN, K. A. Kanaan, Kenaanci. In DOUGLAS, et al. *Nový biblický slovník*. Praha: Návrat domů, 1982. ISBN 80-85495-65-1. s. 495-498.

KÖNIG, F.; WALDENFELS, H. *Lexikon Náboženství*. Praha: 1994, Victoria publishing. ISBN 80-85605-51-1.

KYAS, V., *Česká bible v dějinách národního písemnictví*. Praha: Vyšehrad, 1997. ISBN 80-7021-105-9.

LÉON-DUFOUR, X. et al. *Slovník biblické teologie*. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1127-7.

LILLEY, J. P. U. Perizejci. In DOUGLAS, et al. *Nový biblický slovník*. Praha: Návrat domů, 1982. ISBN 80-85495-65-1. s. 765-766.

MAUREDOR, J. *Porozumět Božímu volání*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-7195-131-5.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007 – 2013* [online]. Praha: MŠMT, © 2006 [cit.2010-02-26]. I. Některé problémy týkající se mladé generace vyplývající z výzkumů v posledním období. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/koncepce-statni-politiky-pro-obalst-deti-a-mladeze-na-obdobi-2007-2013>>.

Ministerstvo vnitra České Republiky. *Úmluva o právech dítěte* [online]. Praha: MVCR, © 1991 [cit.2010-02-26]. Část I, článek 13. Dostupné na WWW: <<http://www.crdm.adam.cz/publikace/umluva/umluva.htm> >.

MITCHELL, T. C. Oheň. In DOUGLAS, et al. *Nový biblický slovník*. Praha: Návrat domů, 1982. ISBN 80-85495-65-1. s. 696-697.

NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník A-P*. Praha: Kalich, 1992. ISBN 80-7017-528-1.

SOUKUP, R. E. Oběť. In ŠKRABAL, *Příruční slovník biblický*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1940. ISBN nevedeno. s. 354-355.

Starozákonní překladatelská komise. *Výklady ke starému zákonu*. Praha: Kalich, 1991. ISBN 80-7017-408-0.

ŠKRABAL, P. et al. *Příruční slovník biblický*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1940. ISBN nevedeno.

TAYLOR, J. B. Anděl Páně. In DOUGLAS, J. D. et al. *Nový biblický slovník*. Praha: Návrat domů, 1982. ISBN 80-85495-65-1. s. 30.

TAYLOR, J. B. Mléko. In DOUGLAS, et al. *Nový biblický slovník*. Praha: Návrat domů, 1982. ISBN 80-85495-65-1. s. 621.

TAYLOR, J. B. Starší. In DOUGLAS, et al. *Nový biblický slovník*. Praha: Návrat domů, 1982. ISBN 80-85495-65-1. s. 969.

Seznam zkratk

BK – Bible kralická

B21 – Bible, překlad 21. století

ČEP – Bible, český ekumenický překlad

ČSP – Bible, český studijní překlad

JB – Jeruzalémská Bible

Seznam příloh

Příloha I – Tabulka porovnání překladů

Příloha II – Komentář k tabulce porovnání překladů

Příloha I

Vysvětlivky k tabulce:

- Tabulka porovnává pět českých překladů: Český studijní překlad, Bibli kralickou, Český ekumenický překlad, Jeruzalémskou bibli a Bibli překlad 21. století. Každý z těchto překladů odpovídá jednomu sloupci v tabulce. Řádky v tabulce obsahují jednotlivé verše z vybraného úryvku Ex 3,1 – 4,17.
- Barevně jsou označena místa, která se v jednotlivých překladech liší (ČSP barva červená, BK barva zelená, ČEP barva žlutá, JB barva fialová a B21 barva modrá). Pokud se shoduje jeden a více překladů, ale zároveň se jeden nebo více překladů odlišuje, slova v překladech, která se shodují jsou označena tou barvou, jakou má překlad první v pořadí sloupců.
- Místa, kde v některých překladech chybí jedno či více slov jsme označili barevným písmenem X, systém použití barev v tomto označení je stejný jako při označování shodných a odlišných slov.
- Slova, která jsou napsaná kurzívou, jsou takto označena i v tištěných vydáních Písma, toto označení nám říká, že dané slovo se v hebrejském originálu nevyskytuje a do českého překladu bylo doplněno pro srozumitelnost českého textu.

Tabulka porovnání překladů

ČSP	BK	ČEP	JB	B21
3,1 Mojžíš X pásal ovce svého tchána, midjánského kněze Jitra. <i>Jednou</i> vedl ovce za pustinu a přišel k Boží hoře, k Chorébu.	3,1 Mojžíš pak pásal dobytek Jetry tchána svého, kněze Madianského, X a hnav stádo po poušti , přišel až k hoře Boží Oréb.	3,1 Mojžíš X pásal ovce svého tchána Jitra, midjánského kněze. <i>Jednou</i> vedl ovce až za step a přišel k Boží hoře, k Chorébu.	3,1 Mojžíš X pásal brav svého tchána, madianského kněze Jetra; X zavedl jej až za poušť a došel k Boží hoře Chorebu.	3,1 Mojžíš zatím pásal ovce svého tchána, midiánského kněze Jetra. <i>Jednou</i> , když vedl stádo hluboko do pouště , přišel až k Boží hoře Oréb.
2 I ukázal se mu Hospodinův anděl v ohnivém plameni zprostřed X keře. <i>Mojžíš hleděl</i> , hle, keř planul ohněm, ale nebyl stravován.	2 Tedy ukázal se mu anděl Hospodinův v plameni ohně z prostředku X keře. I viděl , a aj, keř hořel ohněm, a však neshořel.	2 Tu se mu ukázal Hospodinův posel v plápolajícím ohni uprostřed trnitého keře. <i>Mojžíš viděl</i> , jak keř v ohni hoří, ale není <i>jím</i> stráven.	2 Uprostřed X keře, ve šlehajícím ohni, se mu zjevil Jahvův anděl . Mojžíš se díval : ten keř planul a přece se ten keř nestravoval.	2 Vtom se mu v ohnivém plameni z prostředku X keře ukázal Hospodinův anděl . Mojžíš se podíval a hle, keř planul ohněm, ale nebyl stravován.
3 Mojžíš si řekl: Odbočím a půjdu se podívat na ten veliký úkaz , proč ten keř neshoří.	³ Protož řekl Mojžíš: Půjdu nyní, a spatřím vidění toto velké , proč neshoří keř.	3 Řekl si: „ Zajdu se podívat na ten veliký úkaz , proč keř neshoří.“	3 Mojžíš řekl: „ Půjdu oklikou , prohlédnu si ten zvláštní úkaz , i proč se ten keř nestravuje.“	3 Řekl si tedy: „ Musím tam přece jít , abych viděl tu velikou podívanou – jak to, že ten keř neshoří!“

4 Když Hospodin viděl, že **odbočil**, aby se podíval, zavolał na něho Bůh z prostřed keře: „Mojžíši, Mojžíši! Ten odpověděl: Tady jsem.“

5 **I** řekl: „Nepřibližuj se sem! Zuj si z nohou sandály, protože místo, na kterém stojíš, je **půda svatá**.“

6 Dále řekl: „Já *jsem* Bůh **tvého otce**, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův. Mojžíš si zakryl tvář, protože se bál pohlédnout na Boha.“

7 Hospodin pak řekl: „**Dobře** jsem viděl **soužení** svého lidu, který *je* v Egyptě, a slyšel jsem jejich **volání kvůli jeho utlačovatelům**. Vždyť vím o jeho bolestech.“

4 Vida pak Hospodin, že **jde**, aby pohleděl, zavolał naň Bůh z prostředku kře, a řekl: „Mojžíši, Mojžíši! Kterýžto odpověděl: „Aj, teď jsem.“

5 **I** řekl: „Nepřistupuj sem, szuj obuv svou s noh svých; nebo místo, na kterémž ty stojíš, **země svatá** jest.“

6 A řekl: „Já jsem Bůh **otce tvého**, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův, a Bůh Jákobův. I zakryl Mojžíš tvář svou, (nebo se bál), aby nepatřil na Boha.“

7 Jemužto řekl Hospodin: „**Zřetelně** viděl jsem **trápení** lidu mého, kterýž jest v Egyptě; a **křik jejich pro přisnost úředníků jeho** slyšel jsem; nebo znám bolesti jeho.“

4 Hospodin viděl, že **odbočuje**, aby se podíval. I zavolał na něho Bůh zprostředku keře: „Mojžíši, Mojžíši!“ Odpověděl: „Tu jsem.“

5 **X** Řekl: „Nepřibližuj se sem! Zuj si opánky, neboť místo, na kterém stojíš, je **půda svatá**.“

6 A pokračoval: „Já jsem Bůh **tvého otce**, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův.“ Mojžíš si zakryl tvář, neboť se bál na Boha pohlédět.“

7 Hospodin dále řekl: „**Dobře** jsem viděl **ujařmení** svého lidu, který *je* v Egyptě. Slyšel jsem jeho **úpění pro bezohlednost jeho poháněčů**.“ Znam jeho bolesti.“

4 Jahve viděl, že **jde oklikou**, aby se podíval, a Bůh na něho zprostřed keře zavolał. „Mojžíši, Mojžíši,“ řekl a on odpověděl: „Tu jsem.“

5 **X** Řekl: „Nepřibližuj se sem, zuj si z nohou sandály, neboť místo, na němž stojíš, je **posvátná země**.“

6 A řekl: „Jsem Bůh **tvých otců**, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jakubův.“ A tu si Mojžíš zastřel tvář, neboť se bál pohlédnout na Boha.“

7 Jahve řekl: „**Dobře** jsem viděl **bídu** svého lidu, který *je* v Egyptě. Slyšel jsem, jak **křičí pod svými utlačovateli**; ano, vím o jeho úzkostech.“

4 Když Hospodin viděl, že se Mojžíš **přichází** podívat, zavolał na něj Bůh z prostředku keře: „Mojžíši! Mojžíši!“ „Zde jsem,“ odpověděl Mojžíš.

5 **Na to** mu řekl: „Nepřibližuj se! Zuj si obuv z nohou, neboť místo, na němž stojíš, je **svatá půda**.“

6 Potom řekl: „Já jsem Bůh **tvého otce**, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův.“ Mojžíš si ihned zakryl tvář, neboť se bál pohlédnout na Boha.“

7 Hospodin pokračoval: „**Zřetelně** jsem viděl **trápení** svého lidu v Egyptě, slyšel jsem i jejich **nařikání na jejich biřice**. Ano, znám jejich bolesti.“

8 Sestoupil jsem, abych ho vysvobodil z **moci** Egypt'anů a abych ho z oné země vyvedl do země **dobré a rozlehlé**, do země oplývající mlékem a medem, na místo Kenaanců, Chetejců, Emorejců, Perizejců, Chivejců a Jebúzejců.

8 Protož jsem sestoupil, abych vysvobodil jej z **ruky** Egyptských, a vyvedl jej z země té do země **dobré a prostranné**, do země oplývající mlékem a strdí, na místa Kananejského a Hetejského, a Amorejského a Ferezejského, a Hevejského a Jebuzejského.

8 Sestoupil jsem, abych jej vysvobodil z **moci** Egypta a vyvedl jej z oné země do země **dobré a prostorné**, do země oplývající mlékem a medem, na místo Kenaanců, Chetejců, Emorejců, Perizejců, Chivejců a Jebúzejců.

8 Sestoupil jsem, abych jej osvobodil z **rukou** Egypt'anů a vyvedl jej z této země do **bohaté a širé** země, do země oplývající mlékem a medem, do příbytků Kanaánců, Chetitů, Amoritů, Perizitů, Chivitů a Jebusanů.

8 Proto jsem sestoupil, abych je vytrhl z **ruky** Egypt'anů a abych je z té země vyvedl do země **dobré a prostranné**, do země oplývající mlékem a medem – do bydliště Kananejců, Chetejců, Emorejců, Perizejců, Hivejců a Jebusejců.

9 Vždyť **volání synů Izraele** se nyní doneslo ke mně, a také jsem viděl **útisk**, kterým je Egypt'ané **utiskují**.

9 Nebo nyní, aj, **křik synů Izraelských** přišel ke mně; viděl jsem také i **soužení**, jímž je **sužují** Egyptští.

9 Věru, **úpění Izraelců** dolehlo nyní ke mně. Viděl jsem také **útlak**, jak je Egypt'ané **utlačují**.

9 Nyní **křik Izraelitů** dolehl až ke mně, a já jsem viděl, **X** jak je Egypt'ané **utlačují**.

9 Hle, **nářek synů Izraele** dolehl ke mně; viděl jsem také **útisk**, jakým je Egypt'ané **utiskují**.

10 Nuže **pojď, pošlu** tě k faraonovi, **abys vyvedl** můj lid, syny Izraele, z Egypta.

10 Protož, nyní **pod** a **pošlu** tě k Faraonovi; a **vyvedeš** lid můj, syny Izraelské z Egypta.

10 Nuže **pojď, pošlu** tě k faraónovi a **vyvedeš** můj lid, Izraelce, z Egypta.“

10 Ty teď **jdi, posílám** tě k faraónovi, **vyved** Izraelity, můj lid, z Egypta.“

10 Nyní tedy **pojď, pošlu** tě k faraonovi a ty **vyvedeš** můj lid, syny Izraele, z Egypta!“

11 Ale Mojžíš Bohu řekl: Kdo *jsem* já, abych šel k faraonovi a abych vyvedl syny Izraele z Egypta?

12 Tedy odpověděl: **Vždyt** budu s tebou. A toto Ti **bude** znamením, že jsem tě poslal já: Až vyvedeš lid z Egypta, budete Bohu sloužit na této hoře.

13 **Ale** Mojžíš Bohu odpověděl: Hle, přijdu k synům Izraele a řeknu jim: Bůh vašich otců mě k vám poslal. **Až se mě zeptají**, jaké *je* jeho jméno, co jim odpovím?

14 Bůh Mojžíšovi odpověděl: JSEM KTERÝ JSEM. A pokračoval: Toto řekneš synům Izraele: JSEM **posílá** mě k vám.

11 I řekl Mojžíš Bohu: Kdo jsem já, abych šel k Faraonovi, a abych vyvedl syny Izraelské z Egypta?

12 I odpověděl: **Však** budu s tebou; a toto **budeš** mítí znamením, že jsem já tě poslal: Když vyvedeš lid ten z Egypta, sloužití budete Bohu na hoře této.

13 I řekl Mojžíš Bohu: Aj, já půjdu k synům Izraelským a dím jim: Bůh otců vašich poslal mne k vám. **Řeknou-li mi**: Které jest jméno jeho? co jim odpovím?

14 I řekl Bůh Mojžíšovi: JSEM, KTERÝŽ JSEM. Řekl dále: Takto dís synům Izraelským: JSEM **poslal** mne k vám.

11 Ale Mojžíš Bohu **namítal**: „Kdo jsem já, abych šel k faraónovi a **vyvedl** Izraelce z Egypta?“

12 **X** Odpověděl: „**X** Já budu s tebou! A toto ti **bude** znamením, že jsem tě poslal: Až vyvedeš lid z Egypta, budete sloužit Bohu na této hoře.“

13 **Avšak** Mojžíš Bohu namítl: „Hle, já přijdu k Izraelcům a řeknu jim: Posílá mě k vám Bůh vašich otců. **Až se mě však zeptají**, jaké je jeho jméno, co jim odpovím?“

14 Bůh řekl Mojžíšovi: „JSEM, KTERÝ JSEM.“ A pokračoval: „Řekni Izraelcům toto: JSEM **posílá** mě k vám.“

11 Mojžíš Bohu **řekl**: „Kdo jsem, abych mohl jít k faraónovi a **vyvést** Izraelity z Egypta?“

12 **X** Bůh řekl: „**X** Já budu s tebou a toto **je** znamení, které ti ukáže, že já jsem tě poslal. Až vyvedeš lid z Egypta, budete sloužit Bohu na této hoře.“

13 **X**Mojžíš Bohu řekl: „Hle, půjdu za Izraelity a řeknu jim: »Bůh vašich otců mě poslal za vámi.« **Ale co když mi řeknou**: »Jak se jmenuje?« co jim řeknu?“

14 Bůh řekl Mojžíšovi: „Já jsem ten, který jsem.“ A řekl: „Hle, Izraelitům řekneš toto: »Já jsem« mě **posla** k vám.“

11 Mojžíš Bohu **namítl**: „Kdo jsem já, abych šel k faraonovi a **vyvedl** syny Izraele z Egypta?“

12 „**X** Já budu s tebou!“ **X** odpověděl Bůh. „A toto ti **bude** znamením, že jsem tě poslal já: až vyvedeš lid z Egypta, budete sloužit Bohu na této hoře.“

13 Mojžíš **ale** pokračoval: „Hle, přijdu k synům Izraele a řeknu jim: ‚Poslal mě k vám Bůh vašich otců.‘ Co jim odpovím, **když se mě zeptají**: ‚Jaké má jméno?‘“

14 Tehdy Bůh Mojžíšovi řekl: „Jsem, který jsem.“ A dodal: „Takto promluvíš k synům Izraele: ‚**Poslal** mě k vám Jsem.‘“

15 Bůh ještě Mojžíšovi řekl: Toto řekneš synům Izraele: Hospodin, Bůh vašich otců, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův mě poslal k vám. Toto je mé jméno navěky, toto je mé připomenutí z generace na generaci.

15 Rekl ještě Bůh Mojžíšovi: Takto díš synům Izraelským: Hospodin, Bůh otců vašich, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův, a Bůh Jákobův poslal mne k vám; toť jest jméno mé na věčnost, a tať jest památka má po všechny věky.

15 Bůh dále Mojžíšovi poručil: „Řekni Izraelcům toto: ‚Posílá mě k vám Hospodin, Bůh vašich otců, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův.‘ To je navěky mé jméno, jím si mě budou připomínat od pokolení do pokolení.

15 Bůh Mojžíšovi dále řekl: „K Izraelitům promluvíš takto: »Poslal mě k vám Jahve, Bůh vašich otců, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jakubův. To je mé jméno na věky, tak mě budou z pokolení na pokolení vzývat.«

15 Bůh ještě Mojžíšovi řekl: „Takto promluvíš k synům Izraele: ‚Poslal mě k vám Hospodin, Bůh vašich otců – Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův.‘ To je navěky mé jméno a tak budu připomínán po všechna pokolení.

16 Jdi a shromáždí izraelské starší a řekni jim: Ukázal se mi Hospodin, Bůh vašich otců, Bůh Abrahámův, Izákův a Jákobův se slovy: dobře jsem si všímal vás, i toho, co se vám děje v Egyptě,

16 Jdi, a shromáždě starší Izraelské, mluv jim: Hospodin Bůh otců vašich ukázal mi se, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův, a Bůh Jákobův, řka: Rozpomínaje, rozpomenul jsem se na vás, a na to, co se vám dalo v Egyptě.

16 Jdi, shromažd' izraelské starší a pověz jim: ‚Ukázal se mi Hospodin, Bůh vašich otců, Bůh Abrahámův, Izákův a Jákobův, a řekl: Rozhodl jsem se vás navštívit, vím, jak s vámi v Egyptě nakládají,

16 Jdi, svolaj starší Izraele a řekni jim: »Zjevil se mi Jahve, Bůh vašich otců, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jakubův, a řekl mi: Navštívil jsem vás a viděl jsem, jak s vámi v Egyptě nakládají,

16 Jdi, shromáždí izraelské stařešiny a řekni jim: ‚Ukázal se mi Hospodin, Bůh vašich otců – Bůh Abrahámův, Izákův a Jákobův – a řekl: Obrátil jsem zřetel k vám i k tomu, co se vám děje v Egyptě.

17 a řekl jsem: Vyvedu vás z egyptského **soužení** do země Kenaanců, Chetejců, Emorejců, Perizejců, Chivejců a Jebúsejců, do země oplývající mlékem a medem.

18 **Poslechnou tě** a půjdeš ty a izraelští starší k egyptskému králi a řeknete mu: **Setkal se** s námi Hospodin, Bůh Hebrejů. A tak dovol, ať jdeme třídní cestou do pustiny obětovat Hospodinu, našemu Bohu.

19 Já však vím, že vás egyptský král **nenechá jít bez zásahu mocné ruky**.

20 Proto vztáhnu svou ruku a **budu bít** Egypt všemi svými divy, které uprostřed něho učiním. Potom vás propustí.

17 Protož jsem řekl: Vyvedu vás z **trápení** Egyptského do země Kananejského, a Hetejského, a Amorejského, a Ferezejského, a Hevejského, a Jebuzejského, do země oplývající mlékem a strdí.

18 I **poslechnou hlasu tvého**. Půjdeš pak ty a starší Izraelští k králi Egyptskému, a díte jemu: Hospodin Bůh Hebrejský **potkal se** s námi; protož nyní, nechť medle jdeme cestou tří dnů na poušť, abychom obětovali Hospodinu Bohu našemu.

19 Ale já vím, žeť vám **nedopustí** král Egyptský **jít**; leč v ruce **silně**.

20 Protož vztáhnu ruku svou, a **bítí budu** Egypt divnými věcmi svými, kteréž činití budu u prostřed něho; a potom propustí vás.

17 a prohlásil jsem: Vyvedu vás z egyptského **ujarnění** do země Kenaanců, Chetejců, Emorejců, Perizejců, Chivejců a Jebúsejců, do země oplývající mlékem a medem.‘

18 Až **tě vyslechnou**, půjdeš ty a izraelští starší k egyptskému králi a řeknete mu: ‚**Potkal se** s námi Hospodin, Bůh Hebrejů. Dovol nám nyní odejít do pouště na **vzdálenost** tří dnů cesty a přinést oběť Hospodinu, našemu Bohu.‘

19 Ví^xm, že vám egyptský král **nedovolí jít, leda z donucení**.

20 Proto vztáhnu ruku a **budu bít** Egypt všemožnými svými divy, které učiním uprostřed něho. Potom vás propustí.

17 a tak jsem řekl - vyvedu vás z egyptského **soužení** do země Kanaanců, Chetitů, Amoritů, Perizitů, Chivitů a Jebusanů, do země, která oplývá mlékem a medem.«

18 **Vyslechnou tvůj hlas** a půjdeš i se staršími Izraele k egyptskému králi a řeknete mu: »Jahve, Bůh Hebrejů, nám **přišel naproti**. Ty nám tedy dovol odejít do pouště, na tři dny cesty, abychom obětovali Jahvovi, svému Bohu.«

19 Ví^m ovšem, že egyptský král vás propustí, jen bude-li **k tomu přinucen pevnou rukou**.

20 Proto vztáhnu ruku a **postihnu** Egypt nejrůznějšími divy, které v jeho středu vykonám; potom vás propustí.

17 Prohlašuji, že vás odvedu z egyptského **trápení** vzhůru do země Kananejců, Chetejců, Emorejců, Perizejců, Hivejců a Jebusejců – do země oplývající mlékem a medem.‘

18 **Uposlechnou tě** a tehdy půjdeš s izraelskými stařešiny k egyptskému králi a řekneš mu: ‚**Setkal se** s námi Hospodin, Bůh Hebrejů. Prosím, dovol nám vydat se na třídní cestu do pouště, abychom tam obětovali Hospodinu, našemu Bohu!‘

19 Já však vím, že vás egyptský král **nenechá odejít jinak než donucen mocnou rukou**.

20 Vztáhnu tedy svou ruku a **udeřím** na Egypt všemi divy, které uprostřed něj vykonám. Teprve pak vás propustí.

21 A **způsobím** tomuto lidu **přízeň** v očích Egypt'anů, takže když budete odcházet, nebudete odcházet **s prázdnou**.

22 Ale *každá* žena si **vyžádá** od sousedky a od **příchozí** ve svém domě stříbrné a zlaté předměty a oděvy. Naložíte *to* na své syny a dcery a **vyplení** Egypt.

4,1 Mojžíš však **X** odpověděl: **Co jestli** mi neuvěří a neposlechnou mě? Vždyť řeknou: Neukázal se ti Hospodin!

2 Ale Hospodin mu řekl: *Co je to v tvé ruce?* Odpověděl: Hůl.

21 **A dám milost** lidu tomuto před očima Egyptských. I stane se, že když půjdete, neodejdete **prázdní**.

22 Ale **vypůjčí** žena od sousedy své, a od **hospodyně** domu svého klenotů stříbrných, a klenotů zlatých a roucha; i vložíte *to* na syny a na dcery své, a tak **obloupíte** Egypt.

4,1 **X** Odpověděl **pak** Mojžíš, a řekl: **Aj**, neuvěří mi, ani uposlechnou hlasu mého; nebo řeknou: Neukázal' se tobě Hospodin.

2 Tedy řekl jemu Hospodin: *Co jest to v ruce tvé?* Odpověděl: Hůl.

21 **Zjednám** tomuto lidu u Egypt'anů **přízeň**. Až budete odcházet, nepůjdete **s prázdnou**.

22 *Každá* žena si **vyžádá** od sousedky a **spolubydlící** stříbrné a zlaté ozdoby a pláště. Vložíte je na své syny a dcery. Tak **vyplení** Egypt.“

4,1 Mojžíš však znovu **namítal**: „**Nikoli**, neuvěří mi a neposlechnou mě, ale řeknou: Hospodin se ti neukázal.“

2 Hospodin mu řekl: „*Co to máš v ruce?*“ Odpověděl: „Hůl.“

21 **Zjednám** tomuto lidu **přízeň** Egypt'anů, a až budete odcházet, nepůjdete **s prázdnýma rukama**.

22 Žena si od své sousedky a od své **spolubydlící** **vyžádá** stříbrné předměty, zlaté předměty a šatstvo. Nosit je budou vaši synové a vaše dcery a **Egypt'any** o ně **oberete**.“

4,1 Mojžíš **se X znovu** ujal slova a řekl: „**A co když** mi neuvěří a nevyslechnou můj hlas a naopak mi řeknou: Nezevil se ti Jahve!“

2 Jahve mu řekl: „*Co máš v ruce?*“ - „Hůl,“ řekl. -

21 Zároveň **nakloním** Egypt'any k tomuto lidu tak **příznivě**, že až půjdete, **rozhodně** neodejdete **s prázdnou**.

22 *Každá* žena **požádá** svou sousedku i její **návštěvu** o stříbrné a zlaté šperky a šaty, které obléknete svým synům a dcerám. **Dočista** **Egypt'any** **oberete**!“

4,1 Mojžíš **X znovu** namítl: „**Pohled**, neuvěří mi a neposlechnou mě. Určitě řeknou: „Žádný Hospodin se ti neukázal!““

2 Hospodin se ho zeptal: „*Co to máš v ruce?*“ „Hůl,“ odpověděl.

3 *Hospodin* řekl: „Hod' ji na zem. Hodil ji na zem a stala se hadem. Mojžíš před ním utíkal.“

3 I řekl: Vrz ji na zem. I povrhl ji na zem, a obrácena jest v hada; a utíkal Mojžíš před ním.

3 *Hospodin* řekl: „Hod' ji na zem.“ Hodil ji na zem a stal se z ní had. Mojžíš se dal před ním na útěk.

3 „Hod' ji na zem,“ řekl mu Jahve. Mojžíš ji hodil na zem, hůl se proměnila v hada a Mojžíš se před ním dal na útěk.

3 Řekl mu: „Hod' ji na zem.“ Hodil ji tedy na zem a proměnila se v hada! Mojžíš se před ním dal na útěk,

4 Pak *Hospodin* Mojžíšovi řekl: Vztáhni ruku a chyt' ho za ocas! Vztáhl ruku, chytil ho a v jeho ruce se stal hůl.

4 Tedy řekl *Hospodin* Mojžíšovi: Vztáhni ruku svou, a chyt' ho za ocas. Kterýžto vztáh ruku svou, chytil jej, a obrácen jest v hůl v rukou jeho.

4 Ale *Hospodin* Mojžíšovi poručil: „Vztáhni ruku a chyt' ho za ocas.“ Vztáhl tedy ruku, uchopil ho a v dlani se mu z něho stala hůl.

4 Jahve řekl Mojžíšovi: „Natáhni ruku a vezmi ho za ocas.“ Natáhl ruku, vzal ho a on se mu v ruce změnil opět v hůl...

4 ale *Hospodin* ho vyzval: „Natáhni ruku a chyt' ho za ocas.“ Mojžíš tedy natáhl ruku, chytil ho a had se mu v ruce proměnil v hůl!

5 Aby uvěřili, že se ti ukázal *Hospodin*, Bůh vašich otců, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův.

5 Aby věřili, že se ukázal tobě *Hospodin*, Bůh otců jejich, Bůh Abrahamův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův.

5 „Aby uvěřili, že se ti ukázal *Hospodin*, Bůh jejich otců, Bůh Abrahamův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův.“

5 „Aby uvěřili, že se ti zjevil Jahve, Bůh jejich otců, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jakubův.“

5 „To aby uvěřili, že se ti ukázal *Hospodin*, Bůh jejich otců – Bůh Abrahamův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův.“

6 *Hospodin* mu ještě řekl: Dej ruku za ňadra. I dal ruku za ňadra. Když ji vyndal, hle jeho ruka byla malomocná, bílá jako sníh.

6 Potom zase řekl jemu *Hospodin*: Vlož nyní ruku svou za ňadra svá. I vložil ruku svou za ňadra svá; a vyňal ji, a aj, ruka jeho byla malomocná, bílá jako sníh.

6 Dále mu *Hospodin* řekl: „Vlož si ruku za ňadra.“ Vložil tedy ruku za ňadra. Když ruku vytáhl, byla malomocná, bílá jako sníh.

6 Dále mu Jahve řekl: „Dej si ruku za ňadra.“ Dal si ruku za ňadra a pak ji vytáhl a hle, jeho ruka byla malomocná, bílá jako sníh.

6 Poté *Hospodin* řekl: „Vlož si ruku do podpaždí.“ Vložil si tedy ruku do podpaždí, a když ji vytáhl, jeho ruka byla malomocná, bílá jako sníh.

7 Nato řekl: Vrat' ruku zpět na ňadra. Vrátil ruku zpět na ňadra a *když* ji vyndal ven, tu byla znovu jako jeho tělo.

7 Řekl opět: Vlož ruku svou zase v ňadra svá. Kterýž vložil ruku svou zase v ňadra svá; a vyňal ji z ňader svých, a aj, učiněna jest zase jako jiné tělo jeho.

7 Tu poručil: „Dej ruku zpět za ňadra.“ Dal ruku zpět za ňadra. Když ji ze záňadří vytáhl, byla opět jako *ostatní* tělo.

7 Jahve mu řekl: „Dej si znovu ruku za ňadra.“ Dal si znovu ruku za ňadra a vytáhl ji ze záňadří a hle, ruka byla opět taková jako celé tělo.

7 „Vlož si ruku znovu do podpaždí,“ řekl mu potom. Mojžíš si tedy znovu vložil ruku do podpaždí, a když ji odtud vytáhl, byla znovu zdravá jako zbytek jeho těla!

8 **I stane se**, když ti neuvěří a **neuposlechnou** první znamení, že uvěří **X** dalšímu znamení.

8 **I budeš**, jestliže neuvěří tobě, a **neuposlechnou** hlasu a znamení prvního, uvěří hlasu a znamení druhému.

8 „**A tak** jestliže ti neuvěří a **nedají na** první znamení, uvěří **X** druhému znamení.

8 „**Nuže**, nebudou-li ti věřit a **nepřesvědčí-li je** první znamení, uvěří **X** kvůli druhému znamení.

8 „**X** Když ti neuvěří a **neuposlechnou** první znamení, uvěří **X** druhému znamení.

9 I stane se, když neuvěří ani tato dvě znamení a **neuposlechnou** tě, vezmeš vodu **z Nilu** a vyleješ ji na suchou zem. A voda, kterou vezmeš **z Nilu**, se na suché zemi změní v krev.

9 A pakli neuvěří ani těm dvěma znamení, a **neuposlechnou** hlasu tvého, tedy nabereš vody **z řeky**, a vylíšeš ji na **X** zem; a promění se vody, kteréž vezmeš **z řeky**, a obrátí se v krev na **X** zemi.

9 Jestliže však neuvěří ani těmto dvěma znamení a **neuposlechnou** tě, nabereš vodu **z Nilu** a vyleješ ji na suchou zemi. Z vody, kterou nabereš **z Nilu**, se stane na suché zemi krev.“

9 A neuvěří-li ani po těchto dvou znameních a **nebudou-li poslouchat** tvůj hlas, nabereš vodu **z Řeky** a rozliješ ji po **X** zemi a voda, kterou načerpáš **z Řeky**, se na suché zemi promění v krev.“

9 A pokud neuvěří ani těm dvěma znamení a **neuposlechnou** tě, nabereš vodu **z Nilu**, vylíšeš ji na suchou zem. Ta voda, kterou jsi nabral **z Nilu**, se pak na **X** zemi promění v krev.“

10 Mojžíš Hospodinu odpověděl: Dovol, Panovníku, nikdy jsem nebyl výmluvným člověkem, ani před tím, ani od té doby, co jsi promluvil ke svému otroku, protože jsem těžkopádných úst a těžkopádného jazyka.

10 I řekl Mojžíš Hospodinu: Prosím, Pane, nejsem muž výmluvný, aniž prvé, ani jakž jsi mluvil s služebníkem svým; nebo zpozdilých úst a neohbitého jazyku jsem.

10 Ale Mojžíš Hospodinu namítal: „Prosím, Panovníku, nejsem člověk výmluvný; nebyl jsem dříve, nejsem ani nyní, když ke svému služebníku mluvíš. Mám neobratná ústa a neobratný jazyk.“

10 Mojžíš řekl Jahvovi: „Odpusť mi, můj Pane, nemám dar řeči od včerejška ani od předvčerejška a dokonce ani ne od chvíle, kdy oslovuješ svého služebníka, má ústa i můj jazyk jsou totiž těžkopádné.“

10 Mojžíš ale Hospodinu odporoval: „Promiň, Pane můj, ale nejsem výřečný člověk – ani dříve, ani teď, když jsi promluvil ke svému služebníku. Vždyť se mi plete jazyk v ústech!“

11 Hospodin mu však řekl: Kdo dal člověku ústa? Či kdo učiní němého nebo hluchého, vidícího nebo slepého? Zдали ne já, Hospodin?

11 Jemuž odpověděl Hospodin: Kdo dal ústa člověku? Aneb kdo může učiniti němého, neb hluchého, vidoucího, neb slepého? Zдали ne já Hospodin?

11 Hospodin mu však řekl: „Kdo dal člověku ústa? Kdo působí, že je člověk němý nebo hluchý, vidící nebo slepý? Zдали ne já, Hospodin?“

11 Jahve mu řekl: „Kdo dal člověku ústa? Kdo činí němým či hluchým, jasnozřivým či slepým? Nejsem to já, Jahve?“

11 „Kdo dal člověku ústa?“ odpověděl mu Hospodin. „Kdo může někoho učinit němým nebo hluchým, vidoucím nebo slepým? Kdo jiný než já, Hospodin?“

12 Nyní tedy jdi, a já budu s tvými ústy a budu tě učit, co máš mluvit.

12 Nyní tedy jdi, a já budu v ústech tvých, a naučím tě, co bys mluvit měl.

12 Nyní jdi, já sám budu s tvými ústy a budu tě učit, co máš mluvit!“

12 Nyní jdi, já budu s tvými ústy a naznačím ti, co máš říci.“

12 Nuže, pojď. Já sám budu při tvých ústech a budu tě učit, co máš říkat.“

13 Nato odpověděl: Dovol, X Panovníku, pošli, prosím, někoho jiného, koho pošleš.

13 I řekl: Slyš mne, X Pane, pošli, prosím, toho, kteréhož poslati máš.

13 Ale Mojžíš odmítl: „Prosím, X Panovníku, pošli si, koho chceš.“

13 Mojžíš opět řekl: „Odpusť mi, můj Pane, pošli, prosím tě, koho chceš.“

13 Mojžíš ale řekl: „Promiň, Pane můj; pošli, prosím někoho jiného.“ X

14 Hospodin vzplanul proti Mojžíšovi hněvem a řekl: „Cožpak není lévita Áron tvůj bratr? Vím, že on umí dobře mluvit! Nadto hle, vychází ti naproti a když tě uvidí, bude se ze srdce radovat.“

14 A rozhněvav se velmi Hospodin na Mojžíše, řekl: „Zdaliž nemáš Arona bratra svého z pokolení Lévi? Vím, že on výmluvný jest; ano aj, sám vyjde v cestu tobě, a vida tebe, radovati se bude v srdci svém.“

14 Tu Hospodin vzplanul proti Mojžíšovi hněvem a řekl: „Což nemáš bratra Arona, toho lévijce? Znáám ho, ten umí mluvit. X Jde ti už naproti a bude se srdečně radovat, až tě uvidí.“

14 Jahve vzplál proti Mojžíšovi hněvem a řekl: „Což nemáš svého bratra Arona, levitu? Vím, že on X mluví dobře; hle, přichází ti vstříc, a až tě spatří, jeho srdce zaplesá.“

14 Tehdy se na něj Hospodin rozhněval X: „A co tvůj bratr, levita Áron? Mám za to, že je výřečný dost! Podívej se, už ti jde naproti. Až tě uvidí, bude mít velikou radost.“

15 Budeš k němu mluvit a vložíš slova do jeho úst. A já budu s tvými ústy X a budu vás učit, co budete mít dělat.

15 Ty mluvit budeš k němu, a vložíš slova v ústa jeho; a já budu v ústech tvých a v ústech jeho, a naučím vás, co byste měli činit.

15 Budeš k němu mluvit a vkládat mu slova do úst. Já budu s tvými ústy i s jeho ústy a budu vás poučovat, co máte činit.

15 Promluvíš s ním a vložíš do jeho úst slova. Já budu s tvými ústy i s jeho ústy a naznačím vám, co máte dělat.

15 Budeš k němu mluvit a vkládat mu slova do úst. Já pak budu při tvých i jeho ústech a naučím vás, co máte dělat.

16 On bude za tebe mluvit k lidu. On bude tobě ústy a ty budeš jemu Bohem.

16 A on mluvit bude za tebe k lidu; a bude tobě on za ústa, a ty budeš jemu za Boha.

16 On bude mluvit k lidu za tebe, on bude tobě ústy a ty budeš jemu Bohem.

16 On bude mluvit k lidu za tebe; on ti bude ústy a ty mu budeš bohem.

16 On bude mluvit k lidu za tebe, a tak se stane, že on ti bude za ústa a ty mu budeš za Boha.

17 A tuto hůl si vezmi do ruky. Budeš jí činit znamení.

17 Hůl pak tuto vezmeš v ruku svou, kterouž činiti budeš ta znamení.

17 A tuto hůl vezmi do ruky; budeš jí konat znamení.“

17 A tuto hůl si vezmi do ruky, jí totiž vykonáš ta znamení.“

17 A tu hůl vezmi s sebou. Budeš s ní konat divy!“

Příloha II

Porovnání překladů

3,1

Zatímco v ČSP, ČEP a JB je první věta třetí kapitoly oznamovací, bez jakýchkoliv časových údajů, v BK a B21 se objevují časová příslovce (BK – „pak“, B21 – „zatím“), pomocí kterých se překlady zřejmě snaží navázat na předešlé události druhé kapitoly.

V BK a JB chybí příslovce „jednou“. Je zajímavé, že toto příslovce, které se vyskytuje ve většině překladů, je v ČSP označeno kurzívou, v originálním textu se tedy nevyskytuje. V ČEP, který pro označení doplněných slov používá stejný způsob jako ČSP, se však kurzíva nevyskytuje.

Ve druhé větě ČEP používá výraz „step“, zatímco ostatní překlady „poušť“ nebo „pustinu“. Rozdílná je také předložka, která blíže určuje místo, kam Mojžíš ovce vedl: ČSP „za pustinu“, BK „po poušti“, ČEP „za step“, JB „za poušť“, B21 „do pouště“.

3,2

ČEP uvádí, že se Mojžíšovi zjevil „Hospodinův posel“, zatímco v ostatních překladech je to „Hospodinův anděl“. JB používá výraz „Jahvův anděl“, protože pro překlad tetragramu JHVH zvolila výraz „Jahve“, zatímco ostatní překlady používají výraz „Hospodin“. Rozdílný překlad tetragramu JHVH v JB se nachází v celém textu.

3,3

BK a ČEP jsou zde nejstručnější, uvádějí pouze, že Mojžíš se půjde (zajde) „podívat na veliké vidění“ („úkaz“). ČSP přidává: „odbočím a půjdu se podívat na ten veliký úkaz“, podobně jako JB: „půjdu oklikou, prohlédnu si ten zvláštní úkaz“, což naznačuje, že Mojžíš si musel svou cestu prodloužit, aby se dostal k hořícímu keři. V B21 je použit expresivnější výraz: „musím tam přece jít, abych viděl tu velikou podívanou“, který upozorňuje více na Mojžíšovu zvědavost.

3,4

Také ve čtvrtém verši se mění sloveso pohybu vyjadřující Mojžíšovo přiblížení ke keři. V ČSP Mojžíš „odbočil“, v ČEP je stejné sloveso, ale v jiném čase: „odbočuje“, BK používá jednodušší „jde“, JB přidává „jde oklikou“ a B21 „přichází“.

3,5

ČSP a BK přidávají „I“ B21 přidává „Na to“, které slouží pro lepší návaznost na předešlé. Nepatrný rozdíl také vidíme v označení místa, na kterém Mojžíš stojí. Ve většině překladů je to „svatá půda“, v BK je to „země svatá“, významové posunutí ale můžeme vidět u JB, která používá výraz „posvátná země“. Výraz posvátná v nás vyvolává asociace na něco tajemného a nedotknutelného.

3,7

Porovnání překladů ukazuje, že jsou použity rozdílné výrazy pro vyjádření utrpení Izraelců a pro ty, kdo je sužují. Jsou to ale většinou synonyma a zdá se, že význam textu zůstává stejný. Stejně je to i v 3,9.

3,9

Rozdílná označení pro Izraelský lid: ČSP a B21 „synů Izraele“, BK „synů Izraelských“, ČEP „Izraelců“ a JB „Izraelitů“. V úryvku se tento případ ještě několikrát opakuje (3,10.11.13.14.15).

3,10

Poslání Mojžíše je nejpřísněji vyjádřeno v JB pomocí sloves: „Jdi, posílám tě, vyved“; kde je použit rozkazovací způsob. Nejmírněji to naopak vyznívá v ČSP, kde jsou použita slovesa: „pojď, pošlu tě, abys vyvedl“. V ostatních překladech se vyskytuje budoucí čas: „pošlu“, „vyvedeš“.

3,11

Zatímco v ČSP, BK a JB je Mojžíšova reakce uvedena pouhým „řekl“, ČEP a B21 používají výraz „namítal“, který celé Mojžíšově odpovědi dává odmítavější ráz. Stejně je tomu v 4,1 a podobně v 4,10 (ČEP: „namítal“, B21: „odporoval“). Něco podobného je i v 3,13, kde ale neutrální nezůstává jen ČEP.

Určité rozdíly nacházíme i v Mojžíšově otázce: JB „abych mohl jít“, ostatní překlady „abych šel“; v druhé polovině otázky podmiňovací způsob „abych vyvedl“ užívá jen ČSP a BK, ČEP a B21 užívají minulý čas „vyvedl“, v JB je infinitiv „vyvést“.

3,12

K Hospodinovu ujištění: „Já budu s tebou“, ČSP přidává „vždyt“ a BK „však“, které jakoby ještě více podtrhují samozřejmost těchto slov a umocňují ujištění, kterého se Mojžíšovi od Hospodina dostává.

V ČEP, JB a B21 také chybí příslovce v uvozovací větě k přímé řeči (ČSP „tedy“, BK „i“), které napomáhají lepší návaznosti na předcházející text.

JB používá přítomný čas: „Toto je znamením“, kdežto ostatní překlady zde používají budoucí čas. Ovšem o jaké znamení se jedná, nám neobjasňuje ani jedna varianta.

3,13

ČSP, ČEP a B21 v uvozovací větě používají odporovací spojku, díky níž text více navazuje na předchozí, ale více podtrhuje odmítavý charakter Mojžíšovy odpovědi.

Ze slov: „Až se mě zeptají“ v ČSP a ČEP se zdá být jisté, že k otázce dojde. V ostatních překladech je tato otázka spíše domněnkou „coby kdyby“ v BK: „řeknou-li mi“, JB: „Ale co když mi řeknou“, B21: „když se mě zeptají“.

3,14

Rozdílnost času: ČSP a ČEP mají „posílá“, ostatní překlady „poslal“.

3,15

V ČEP je v uvozovací větě použit direktivní výraz „poručil“, kdežto v ostatních překladech je pouhé „řekl“.

„Všechny věky“ v BK a „po všechna pokolení“ v B21 vyznívá mnohem trvaleji než „z generace na generaci“ v ČSP a „z pokolení na pokolení“ v ČEP a JB.

V ČSP, ČEP a B21 má být Hospodinovo jméno připomínáno, v BK má být památkou a v JB má být vzýváno. Překlad JB tedy naznačuje, že jméno nemá být pouhou připomínkou, ale člověk ho má aktivně vzývat.

3,16

Poslední část verše je v každém z překladů jiná. V ČSP: „dobře jsem si všímal“ nám sloveso nedokonavé naznačuje, že Hospodin si všímal celou dobu. BK: „rozpomínaje se, rozpomenul jsem se“ spíše vypadá, že Hospodin zapomněl na svůj národ a za nějakou dobu si na něj zase vzpomněl. ČEP: „Rozhodl jsem se vás navštívit“ také spíše naznačuje, že Hospodin se svému národu nevěnoval, ale pak se rozhodl národ navštívit. JB: „Navštívil jsem vás“ je podobné jako v ČEP. B21: „Obrátil jsem zřetel“ také vyjadřuje to, že Hospodinova zřetel nebyla stále na svém národě.

3,18

ČSP, BK a B21 používají „poslechnou“, ČEP a JB „vyslechnou“. V prvním případě je jasné, že udělají, co Mojžíš řekne, v druhém to není tak jednoznačné.

V JB Hospodin přichází „naproti“, v ostatních překladech se „setkává“. V JB je větší účast Hospodina na tomto setkání.

3,19

Zde se překlady liší v tom, jak z nich můžeme pochopit, co se má stát, aby je král propustil. V ČSP a B21 se zdá zřejmé, že „mocná ruka“, je ruka Hospodinova. V BK a JB výraz „silná“ nebo „pevná ruka“ kde si čtenář sice může představit Hospodinovu ruku, ale také spíše použití násilí. ČEP používá „leda z donucení“, které v nás také spíše evokuje, že bude použita hrubá síla.

3,20

Všechny překlady mají „budu bít“ kromě JB: „postihnu“ a B21: „udeřím“. „Postihnu“ vyznívá mírněji než „budu bít“ nebo „udeřím“. „Udeřím“ a „postihnu“ jsou slovesa dokonavá, vyjadřující jednorázovou akci, kdežto „budu bít“ naznačuje, že akce bude trvat delší dobu.

3,21

„Dám milost“ v BK zní silněji, než „způsobím přízeň“ použité v ČSP, ostatní překlady jsou blíže ČSP.

Také „nebudete odcházet s prázdnou“ nebo „s prázdnýma rukama“ ve všech překladech kromě BK naznačuje, že si Izraelci něco odnesou s sebou. Výraz „neodejdete prázdní“ použitý v BK, spíše vypadá na to, že se před cestou dobře nají.

3,22

V tomto verši se významově liší hned několik slov:

„vyžádá“ v ČSP, ČEP a JB, „požádá“ v B21, ale významově odlišné „vypůjčí“ v BK; „příchozí“ v ČSP, „hospodyně“ v BK, „spolubydlící“ v ČEP a JB, „návštěva“ v B21.

„Oberete“ Egypt v JB a B21 a „obloupíte“ v BK zní méně násilně než „vypleníte“ v ČSP a ČEP.

4,1

V BK, JB a B21 chybí odporovací spojka „však“.

V ČSP chybí příslovce vyjadřující opakování (v BK „pak“, v ČEP, JB a B21 „znovu“).

První z Mojžíšových slov se liší ve všech překladech, jen v ČSP a JB jsou použita synonyma (ČSP: „Co jestli“, JB: „A co když“). V BK je „Aj“, v ČEP „Nikoli“, pouze v B21 je však použito sloveso „pohled“.

4,5

Rozdílná zájmena: v ČSP je „vašich otců“, v ostatních překladech „jejich otců“. Vyjádření „vašich otců“ zahrnuje do sebe i Mojžíše, jsou to i otcové Mojžíše, v případě užití zájmena „jejich“ to vyznívá tak, jakoby Mojžíš nebyl součástí lidu Izraelského.

4,4

ČSP, BK a JB používají neutrální „řekl“, B21 používá „vyzval“, ČEP dokonce „poručil“.

4,8

V začátku přímé řeči jsou použita v každém překladu jiná slova (ČSP: „I stane se“, BK: „I budeť“, v ČEP: „A Tak“, v JB: „Nuže“, v B21 slova tohoto významu chybí).

Také v tomto verši jsou použita rozdílná slovesa: ČSP, BK a B21 shodně používají „neuposlechnou“, podobné je v ČEP „nedají na“. Posunutý význam má v JB „nepřesvědčí-li je“, které je ale vzhledem k textu nejvíc logické. Znamení mají Izraelce přesvědčit o pravdivosti Mojžíšových slov.

BK přidává „hlasu“.

4,9

Všechny překlady kromě JB používají dokonavé sloveso „neuposlechnou“ nebo „neposlechnou“, JB překládá sloveso nedokonavě „nebudou-li poslouchat“.

ČSP, ČEP a B21 používají konkrétní pojmenování řeky: „Nil“, ostatní překlady říkají pouze „řeka“.

V BK, JB a B21 chybí přídavné jméno „suchá“, v BK dokonce dvakrát.

4,10

Tento verš se v překladech dost liší. ČSP a ČEP používá oslovení „Panovníku“, ostatní překlady „Pane“.

BK a ČEP přidávají k oslovení „prosím“, ČSP „dovol“, JB „odpusť mi“, B21 „promiň“, každý z těchto výrazů má trochu jiné citové zabarvení.

V ČSP čteme: nikdy „jsem nebyl výmluvným člověkem, ani před tím, ani od té doby, co jsi promluvil“, významem se s tímto shodují všechny překlady kromě JB: „nemám dar řeči od včerejška ani od předvčerejška, dokonce ani od chvíle, kdy oslovuješ“.

Liší se také popis Mojžíšových obtíží s mluvením: ČSP a JB používají výraz „těžkopádná ústa a těžkopádný jazyk“, to je podobné jako v ČEP „neobratná ústa a neobratný jazyk“, trochu vážněji vypadají obtíže v BK „zpozdilých úst a neohybného jazyka jsem“, B21 vyjadřuje jednodušeji „plete se mi jazyk v ústech“.

4,11

Malý rozdíl nacházíme v otázce na závěr verše. ČSP, BK a ČEP se shodně používají „zdali ne já Hospodin“, JB vynechává tázací zájmeno: „Nejsem to já, Hospodin?“ B21 překládá: „Kdo jiný než já, Hospodin?“ Nejvíce poukazuje na to, že nikdo jiný než Hospodin není schopen dát někomu zrak, sluch nebo řeč.

4,12

Všechny překlady kromě B21 překládají „nyní jdi“, B21 používá „nuže pojd“, což zní méně direktivně.

ČEP a B21 používají navíc zájmeno „sám“, které zdůrazňuje to, to Hospodin říká. „Budu tě učit“, které slibuje aktivní jistou pomoc od Hospodina, je použito všude, kromě JB, kde je sloveso vyjadřující méně jistou pomoc: „naznačím ti“.

4,13

Tento verš se zdá být komplikovaný.

V úvodu do přímě řeči je opět u všech překladů použito neutrální sloveso, kromě ČEP, které používá negativní „odmítl“.

V JB a B21 se objevuje přivlastňovací zájmeno „můj“, které v ostatních překladech není.

Oslovení je velice podobné jako v 4,10, kromě BK, kde je tentokrát použito oslovení „slyš mne, Pane“.

Druhá část verše je v ČSP přeložena: „pošli prosím někoho jiného, koho pošleš“. Tato věta se zdá být trochu krkolonná a velká část z ní („někoho jiného, koho“) je zaznamenaná kurzívou, což nám říká, že se v originálním textu nevyskytuje a do českého překladu byla doplněna pro lepší srozumitelnost. ČEP a JB se shodují a vyjadřují jednoduše: „pošli, prosím, koho chceš“. B21 se blíží SP: Pošli, „prosím, někoho jiného“. BK používá krásné vyjádření: „Pošli prosím toho, kteréhož poslati máš“.

4,14

V tomto verši je odlišná hlavně B21, slova Hospodinova vyzní více našťvaně než v jiných překladech: a co tvůj bratr levita Áron? Mám za to, že je výřečný dost! Ostatní překlady jsou podobné ČSP: „Cožpak není lévita Áron tvůj bratr? Vím, že on umí dobře mluvit!“

B21 také vyjadřuje trochu jinak radost Árona: „bude mít velikou radost“, ostatní překlady jsou opět podobnější ČSP: „bude se ze srdce radovat“.

V tomto verši jsme zaznamenali absenci některých slov v některých překladech. Nezdá se ale, že by to ve významu výpovědi něco měnilo.

4,15

Druhá část verše se podobá verši 4,12. Sloveso „budu učit“ je ale tentokrát použito jen v ČSP. BK a B21 překládají sloveso dokonavě: „naučím“. Překlad slovesa v ČEP naznačuje Hospodinovu nadřazenost: „budu poučovat“. JB stejně jako ve 12. verši používá „naznačím“.

4,17

Zde jsou jen nepatrné významové rozdíly. BK oproti ostatním překladům vkládá příslovce „pak“, čímž událost posunuje do budoucnosti.

Ve všech překladech je „znamení“, kromě B21, kde je „divy“. Slovo "znamení", na rozdíl od "div", poukazuje na něco, co je za tím, vždy je to znamení něčeho.

ABSTRAKT

MÁDROVÁ, L. *Rozbor úryvku Ex 3,1 – 4,17 a jeho aktualizace*. České Budějovice 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra Biblických věd. Vedoucí práce A. Pražan.

Klíčová slova: Mojžíš, Hospodin, povolání, vyvedení z Egypta, porovnání překladů, jazykově syntaktická analýza, sémantická analýza, aktualizace, Boží hlas, mládež současnosti, rozlišování povolání.

Práce se zabývá rozbořem úryvku o Mojžíšově povolání. V první části definuje začátek a konec úryvku, zkoumá jeho úlohu v kontextu vyprávění knihy Exodus a porovnává některé české překlady tohoto textu. Výchozím textem pro celou práci je Český studijní překlad.

V druhé a třetí části se práce již věnuje samotnému rozboru textu. Nejprve provádí jazykově syntaktickou analýzu, kde zkoumá text po stránce gramatické, stylistické a věnuje se jeho struktuře. Poté se zabývá sémantickou analýzou, tedy významovou stránkou textu, vysvětluje některá slova a poté provádí rozbor významových polí.

Poslední část se snaží najít v úryvku podněty pro život mladého člověka současnosti. Srovnává způsob komunikace člověka s Bohem v případě biblických postav a dnešního člověka. Charakterizuje mládež 21. století a překážky, které jí brání slyšet Boží hlas. Nakonec se věnuje tématu rozpoznávání povolání.

ABSTRACT

Analysis of Ex 3,1 – 4,17 and its actualisation

Key words: Moses, Lord, vocation, leading out of Egypt, translation comparison, linguistic-syntactic analysis, semantic analysis, actualisation, voice of God, contemporary youth, vocation recognition.

In this paper the biblical passage dealing with the vocation of Moses is analysed. At first, the beginning and end of the passage is determined, the function of the passage within the context of Exodus narration is examined and several Czech translations of the text are compared. The examination is based on the *Czech Study Translation*.

The second and third part of the paper is devoted to text analysis. At first the text is analysed on the linguistic-syntactic level, i.e. the grammar, stylistics and structure are examined. Next it deals with semantic analysis, i.e. with the meaning of the text, certain words are explained and semantic fields analysed.

The last part attempts to find incentives for the life of contemporary youth in the passage. The way of communication of man and God in the case of biblical characters and of contemporary people is compared. 21st century youth is characterised as well as barriers which prevent it from hearing the voice of God. The issue of vocation recognition is discussed.